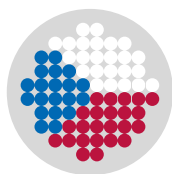

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economic Institute of the Czech Academy of Sciences

IDEA PRO VOLBY 2021

Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná

Září 2021

DANIEL MÜNICH, OTAKAR KOŘÍNEK

IDEA **CERGE**
EI
PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU

Daniel Münich

Má doktorát z ekonomie z CERGE Univerzity Karlovy. Působí na společném akademickém pracovišti Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR CERGE-EI, kde se kromě výuky a vedení akademického think-tanku IDEA zabývá výzkumy v oblasti ekonomie trhu práce, vzdělávání a školství a tématy hodnocení výzkumu s těmito výsledky. Dlouhá léta působí jako seniorní expert v evropské síti EENEE pro Evropskou komisi, vede národní tým celoevropského projektu Euromoc, je odborným členem výboru pro rozpočtové prognózy a poradní komise pro hodnocení dopadů regulace při Legislativní radě vlády (RIA).

He obtained his PhD. in economic theory from CERGE at Charles University. He currently holds a position at CERGE-EI—a joint academic workplace of Charles University and the Czech Academy of Sciences. Apart from lecturing on graduate courses he also serves as the executive director of academic think tank IDEA. He pursues research on the economics of the labor market, education and schooling. He also works on evaluations of the impacts of public policies and on research evaluation. For several years he has served as a senior expert in the European Union's think tank EENEE, sponsored by the European Commission. He currently leads the national team for the Euromod project and is an expert member of Committee on Budgetary Forecasts and the Government Legislative Council's Advisory Committee for Regulatory Impact Assessment.

Otakar Kořínek

V současnosti studuje IB Diploma program na gymnáziu Nový PORG, kde bude ve školním roce 2021/2022 vstupovat do maturitního ročníku. Je spoluzakladatelem spolku ECONET, který sdružuje mladé lidi se zájmem o ekonomii a finance. Ve svém výzkumu se zabývá převážně dopadem veřejných politik.

Currently enrolled in the IB Diploma programme at Nový PORG high school. He has co-founded ECONET, an organization that brings together young people passionate about economics and finance. His research focuses primarily on the impact of public policies

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice:
Rekonstrukce systému nutná

Studie 8 / 2021

© Daniel Münich, Otakar Kořínek

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2021

ISBN 978-80-7344-593-5 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná¹

ZÁŘÍ 2021

DANIEL MÜNICH A OTAKAR KOŘÍNEK

Shrnutí

- Problematice finanční podpory studentů vysokých škol nebyla poslední dekádu v České republice (ČR) věnována potřebná pozornost. Nejen širší veřejností, ale ani tou akademickou, a rozhodně ne tou politickou. Malému zájmu o problematiku odpovídají i kusé, či dokonce absentující informace, statistiky a analýzy o cílení a dopadech finanční podpory stávající. V zastaralém a finančně podfinancovaném systému tak docházelo jen k drobnějším úpravám.
- Mezinárodní srovnání ukazují, že objem veřejné finanční podpory studentů v ČR je velmi nízký. Velká část podpory je navíc poskytována plošně, takže podpora skutečně sociálně-ekonomicky potřebných studentů a zájemců o studium je velmi nízká. Průměrná měsíční podpora, přímá i nepřímá, se u studentů do 26 let pohybuje od zhruba 5 300 Kč pro ty z nejchudších poměrů do 2 700 Kč. Podpora u studentů ve věku 26 let a více je pouze zhruba 500 Kč měsíčně bez ohledu na jejich ekonomické zázemí.
- Podpora sociálně-ekonomicky slabých studentů je na velmi nízké úrovni. Na veřejně hrazená sociální stipendia má nárok velmi malý podíl studentů a samotná výše sociálních stipendií je velmi nízká. Demografická a sociální struktura příjemců těchto stipendií se nesleduje. Stejně tak se nesleduje míra, do jaké jsou mladí z chudších poměrů od studia odrazeni právě nízkou mírou podpory. Zvyšování sociálních stipendií a rozšiřování okruhu studentů s nárokem na ně není odvozováno od inflace a růstu životních nákladů studentů, ale od ad hoc zvyšování minimální mzdy a životních minim.

---

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE). Autoři děkují za dílčí výpočty a odborné konzultace ohledně daní a dávek Michalu Šoltésovi, Tarasu Hrendashovi za výpočty na datech EU SILC a Dušanu Hrstkovi za cenný vhled do oficiálních statistik MŠMT. Za cenné komentáře a rady autoři děkují Vlastimilu Růžičkovi, Šimonu Stibůrkovi, Michalu Šoltésovi, Kristýně Vltavské a Michaele Šmídové. Použité mapy jsou převzaty se svolením Eurydice. Případné zbývající chyby však jdou pouze na vrub autorů. Studie byla vydána i díky podpoře Akademie věd ČR v rámci programu Strategie AV21 „Společnost v pohybu a veřejné politiky“.

- Daňové zvýhodnění rodičů studentů jako nezaopatřených dětí (před dosažením 26. roku věku) představuje hlavní formu nepřímé podpory. Na tuto podporu ve výši 1 000 až 2 000 Kč měsíčně dosahuje většina rodičů studentů mladších 26 let. Nedosáhnou na ni však ti rodiče, kteří z důvodů dlouhodobé nezaměstnanosti, zdravotních a dalších nedosahují dostatečných výtěžků. Naše odhady ukazují, že podíl rodin bez nároku na daňové zvýhodnění může být až 15 %.
- Ubytovací stipendia jsou jedinou formou podpory, která se podobá univerzálnímu studentskému grantu, jak je zaveden v řadě zemí Evropy. Výše samotného stipendia v řádu 600 Kč měsíčně je však velmi nízká. Nárok je navíc omezen řadou dalších kritérií, která nemají vazbu na sociálně-ekonomickou situaci studenta a jeho rodičů.
- Klíčové formy podpory může student nárokovat pouze před dosažením 26. roku života. Jde o jednu z nejnižších nastavených věkových hranic v Evropě. Po dosažení tohoto věku je podpora již minimální, přestože nezanedbatelná část studentů je starších 25 let. Již dávno nastavená úroveň věkového omezení je s ohledem na vývoj ve vysokém školství a moderní společnosti nyní velmi zastaralá.
- Vysoká míra sociálně-ekonomické selektivity celého českého vzdělávacího systému založená na rodinném zázemí dětí se promítá i do toho, kdo má ambice na vysokou školu jít. Vnímání potřeby vyšší a dostupnější veřejné podpory studentů doposud oslabovala čtyři specifika ČR: **(i)** velmi nízká míra příjmových rozdílů ve společnosti; **(ii)** nízká míra nezaměstnanosti (rodičů), **(iii)** absence školného na veřejných vysokých školách, **(iv)** vysoká míra sociálně-ekonomické selektivity vzdělávacího systému od mateřských škol po školy střední. Poslední fenomén snižuje i podíl mladých z chudších poměrů s dispozicemi a ambicemi vysokoškolského studia. Jak sociálně-ekonomické rozdíly v české společnosti (rodičů) porostou, a pokud se bude dařit snižovat sociální selektivitu školství, budou se i výrazněji vyjevovat slabá místa zavedeného systému podpory studentů.
- Výraznější modernizaci a finanční posílení finanční podpory studentů nemá v agendě žádná z reprezentací na straně vysokých škol. Ministerstvo školství v tomto směru viditelnější iniciativy nevyvíjí. Programy pro sněmovní volby v roce 2021 významnějších politických subjektů, až na drobné výjimky, tuto problematiku nijak neakcentují. Novinářská obec se o tuto problematiku, až na vzácné výjimky, příliš nezajímá. Potřeby a zájmy z řad potenciálních sociálně-ekonomicky znevýhodněných zájemců o studium jsou z přirozených důvodů fragmentované, nekoordinované a veřejně neartikulované.

Financial support for students in higher education in the Czech Republic: a system overhaul is required²

SEPTEMBER 2021

DANIEL MÜNICH AND OTAKAR KOŘÍNEK

Summary

- Financial support for students in higher education in the Czech Republic has not received the attention it deserves over the past decade. Not only has the general public lost little sleep over this matter, but academics and politicians have largely ignored it, too. Information, statistics, and analysis of the targeting and impacts of current student financial support are at best piecemeal and at worst non-existent, which is symptomatic of the little public and policy interest in this matter. As a result, over the past few years there have been only a few minor tweaks made to the existing outdated and underfunded system.
- International comparisons show that the total amount of financial support for students in the Czech Republic is very low. A large share of that support is also provided across-the-board, meaning that support for the most socio-economically needy students and prospective students is very low. The average total monthly support provided both directly and indirectly to students under 26 years of age is between some 5,300 CZK [euro 200] for those from the poorest backgrounds and 2,700 CZK [euro 110] for others. Support for students aged 26 and above is only around 500 CZK [euro 20] per month, regardless of their economic background.

---

² This study represents the authors' own views and not the official position of the Czech Academy of Sciences' Economics Institute nor of the Charles University Centre for Economic Research and Graduate Education (CERGE). Authors acknowledge partial computations and consultations on taxes and benefits provided by Michal Šoltés, to Taras Hrendash for computations based on EU SILC data, and to Dušan Hrstka for valuable clarifications concerning official statistics. Authors are grateful to Šimon Stibůrek, Michal Šoltés, Kristýna Vltavská, Michaela Šmídová and Vlastimil Růžička for their valuable comments and advice. Maps are used with the permission of the Eurydice. The study was produced with support from the Czech Academy of Sciences as part of its AV21 Strategy programme "Society in Motion and Public Policies".

- In European comparison, the support for socio-economically weak students is extremely low. Only a very small proportion of students are eligible for publicly funded social scholarships, which provide only minimal financial support in any case. No data is currently collected on the demographic or social status of scholarship recipients. Similarly, there is no data measuring the extent to which children from poorer backgrounds are deterred from university study by the low level of available support. The amount of funding made available through social scholarships and the breadth of the pool of students eligible for them is not regularly increased in response to inflation or students' rising living costs, but is revised in connection with ad hoc raises made to the minimum wage and living wages.
- Indirect support is provided primarily in the form of tax breaks to the parents of students who are classified as dependent children until their 26th birthdays. Most parents of students under 26 are eligible for tax concessions of between 1,000 and 2,000 CZK [euro 40-80] per month. However, parents whose income is insufficient as a result of long-term unemployment, sick leave, or for other reasons are not eligible. Our estimates suggest that as many as 15% of students' families may fail to qualify for study-related tax concessions.
- Accommodation bursaries are the only form of support that bears any similarity to the universal student grants seen in many other European countries. However, these bursaries are also very low, providing only around 600 CZK [euro 24] per month. Furthermore, students must fulfil several eligibility criteria to receive the support, which is not linked to their or their families' socio-economic situations.
- These key sources of support are accessible only to students who are under 26 years of age. This is one of the lowest age thresholds of its kind in Europe. Despite the fact that a non-negligible share of university students are older than 25, financial support for students over the age of 26 is minimal. This long-established age cut-off is hugely outdated with respect to contemporary developments in higher education and in modern society more generally.
- The highly socio-economically selective nature of the overall Czech education system, which is deeply linked to children's family backgrounds, influences which students have any ambition to continue into higher education. There are four factors specific to the Czech Republic that have so far reduced awareness of the need for greater and more accessible financial support for students: **(i)** the very narrow income distribution in the Czech society; **(ii)** the low unemployment rate (among parents); **(iii)** the absence of tuition fees for study at public universities; and **(iv)** the high level of socio-economic selectivity in the education system, from preschool through to secondary school. This last factor reduces the share of young people from poorer backgrounds who have any inclination or ambition to study at university. As still relatively low socio-economic gaps in Czech society (i.e. among parents) will probably widen in the future, and if the social selectivity of schooling is successfully reduced in the future, the weaknesses of the current system of student support will become more evident.
- There are currently no campaigns by higher education institutions themselves to substantially modernize or strengthen financial support for students. The Ministry of Education is not taking any visible steps towards doing so, either, nor – with a few minor exceptions – is the issue given any emphasis by the more prominent political parties running in 2021 parliamentary elections. There has been little interest in the issue from journalists too. The needs and interests of socio-economically disadvantaged prospective university applicants are, quite naturally, fragmented, uncoordinated, and lacking a strong public voice.

Prolog

V posledních deseti letech problematice finanční podpory studentů vysokých škol v České republice (ČR) nevěnovala větší pozornost nejen veřejnost a politická sféra, ale ani sféra akademická. V zastaralém a finančně podfinancovaném systému tak docházelo jen k drobnějším úpravám.

Před patnácti lety v detailní zprávě k tomuto tématu mise OECD (2006)³ v ČR mimo jiné uvedla:

„145. Navzdory tomu, že zvyšování rovnosti je velkou prioritou Dlouhodobého plánu na roky 2006–2010, zdá se, že finanční prostředky věnované na zvyšování rovnosti v českém vysokém školství jsou nízké. Relativně malá část veřejných prostředků je věnována na granty a stipendia; podle mezinárodních standardů je velmi nízká.“

„156. Bylo by nicméně žádoucí, aby Česká republika posoudila možnost zavedení programů půjček, které umožní pokrýt náklady na studium studentům a jejich rodinám, kteří nemají nárok na odpuštění příspěvků, ale potřebují finanční pomoc s hrazením finančních potřeb souvisejících s vyššími příspěvky na náklady na studium. Nárok na tyto půjčky na výdaje by měli mít jak studenti na soukromých, tak i na veřejných terciárních vzdělávacích institucích.“

V roce 2008, po dlouhé přípravě a řadě odborných a veřejných konzultací a diskusí⁴, byla dokončena *Bílá kniha terciárního vzdělávání*.⁵ Její součástí byl i ideový návrh nového systému finanční podpory studia na vysokých školách (VŠ) a věcný záměr i paragrafové znění zcela nového zákona o finanční podpoře vysokoškolského studia.⁶ K návrhům obsaženým v Bílé knize tehdy vydal expertní tým OECD poměrně pozitivní a v řadě ohledů doporučující stanovisko.⁷ Protože součástí návrhu bylo i zavedení školného na veřejných vysokých školách (VVŠ) a řada dalších zásadních změn v řízení VŠ, vzala tehdejší vláda pod tlakem politických a zájmových skupin Bílou knihu počátkem roku 2009 pouze na vědomí a odložila ji. V dalších letech však zájem politických i akademických reprezentací o reformu finanční podpory vysokoškolského studia opadal a v posledních letech je již zájem minimální.

³ Viz <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/tematicke-hodnoceni-terciarniho-vzdelavani-v-ceske-republice>.

⁴ Podklady věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům z let 2008-2011 viz <https://www.isea.cz/financni-pomoc-studentum/>. Také viz <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/bila-kniha-terciarniho-vzdelavani-prochazi-verejnou-diskuzi> a <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/bila-kniha-terciarniho-vzdelavani-prochazi-verejnou-diskuzi> a také zde <https://www.isea.cz/financni-pomoc-studentum/>.

⁵ Bílá kniha terciárního vzdělání a související materiály viz zde <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>.

⁶ Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům viz <https://www.isea.cz/financni-pomoc-studentum/>.

⁷ Viz <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/bila-kniha-terciarniho-vzdelavani-reakce-na-hodnoceni-oecd>.

V této studii neusilujeme o detailní zmapování národních systémů finanční podpory vysokoškolských studentů. Nabízíme pouze základní mezinárodní srovnání (**sekce I**), mapujeme specifika českého systému (**sekce II**) a poukazujeme na jeho slabá místa (**sekce III**), která jsou zřejmá až v širším mezinárodním kontextu. Zabýváme se především podporou studentů odvíjející se od sociálně-ekonomického zázemí studentů, respektive zájemců o studium. Nevěnujeme se podpoře vázané na studijní prospěch, podpoře českých občanů studujících v zahraničí, ani podpoře studia zahraničních studentů v ČR.

Pro snadnost odkazování je každému dílčímu tématu věnován očíslovaný odstavec, jehož shrnutí je uvedeno tučně v jeho úvodu. V textu používáme zkratky **VVŠ** pro veřejné vysoké školy, **SVŠ** pro soukromé vysoké školy, **ČR** pro Českou republiku a **EU** pro Evropskou unii.

Tabulka 1
Shrnutí základních nástrojů finanční podpory studentů v ČR

Forma podpory	Podíl studentů s nárokem	Výše měsíční podpory / úlevy**	Nárok po dosažení 26. roku věku
Sociální stipendium	<1 %*	3 800 Kč	Ano
Ubytovací stipendium	45 %*	450 Kč	Ne
Přídavek na dítě	Zanedbatelný*	700–1 000 Kč	Ne
Daňové zvýhodnění rodičů	90–95 %*	1 200–2 000 Kč	Ne
Daňové zvýhodnění studentů	Většina*	350 Kč	Ne
Úhrada zdravotního pojištění státem	Většina*	2 000 Kč	Ne
Sleva na jízděném	Většina*	Závisí na intenzitě cestování	Ne

*Jde o hrubé odhady, protože přesné údaje je složité dopočítat, nebo nejsou dostupné vůbec.

**Jde o orientačně zaokrouhlené hodnoty. Přesnější hodnoty jsou uvedeny v dalších částech studie.

I. Český systém v mezinárodním srovnání

1. Veřejná finanční podpora studentů má kromě jiných i silná ekonomická opodstatnění, která plynou ze specifických charakteristik lidského kapitálu.

Pro veřejnou finanční podporu studentů existuje řada pádných ekonomických důvodů. Většina z nich plyne ze specifik lidského kapitálu (viz **Textbox 1**). I proto všechny rozvinuté země světa různé formy a kombinace finanční podpory studentů nabízí. Národní systémy většinou kombinují stipendia (tj. nevratné granty) podmíněná i nepodmíněná sociálně-ekonomickou situací studenta či jeho rodičů, daňová a dávková zvýhodnění rodičů a státem regulované půjčky včetně jejich dotací (viz **Textbox 2**). Menší roli pak hrají prospěchová stipendia, stipendia nevládních organizací, daňová a poplatková zvýhodnění samotných studentů.

2. Evropské země používají podobně koncipované nástroje finanční podpory studentů a velmi se liší v tom, jak je kombinují. Národní systémy jako celek se proto výrazně liší.

Rozdíly mezi zeměmi panují jak v důležitých detailech nastavení nástrojů podpory, tak v jejich konkrétní kombinaci. I země EU jsou v tomto ohledu navzdory rostoucí míře koordinace a standardizace veřejných politik nadále velmi autonomní a jejich systémy do velké míry stojí na specifické historii každé jednotlivé země. Velmi informativní mezinárodní srovnání poskytují přehledy *Eurydice 2021* a zpráva *Eurostudent 2018*.⁸ Z obou přehledů zde shrnujeme to klíčové.

Severské země Finsko, Norsko a Švédsko mají systém univerzálních stipendií (grantů), která nejsou podmíněna prospěchem ani sociálně-ekonomickou situací studentů. Tyto systémy jsou administrativně jednoduché, ale finančně dost náročné pro veřejné rozpočty. Zároveň vyžadují, aby v systému studia byly funkční mechanismy omezující zneužívání výhod statutu studenta. Na druhé straně tyto systémy výrazně snižují závislost mladých lidí na jejich rodičích a oslabují význam případné neochoty a ekonomických bariér rodičů své děti při studiu materiálně podporovat.

---

⁸ V rámci šetření *Eurostudent* jsou na vzorcích vysokoškolských studentů v evropských zemích každý rok zjišťovány studijní podmínky včetně výskytu, podoby a role finanční podpory studia. <https://www.eurostudent.eu/>. Indikátory založené na datech Eurostudent vychází z dotazníkových šetření vzorku studentů a mohou být zatíženy zkreslením výpovědí. Námí uváděné indikátory pro jednotlivé země nerozlišují odlišnou situaci studentů v různých skupinách oborů.

TEXTBOX 1: Ekonomické argumenty pro finanční pomoc studentů

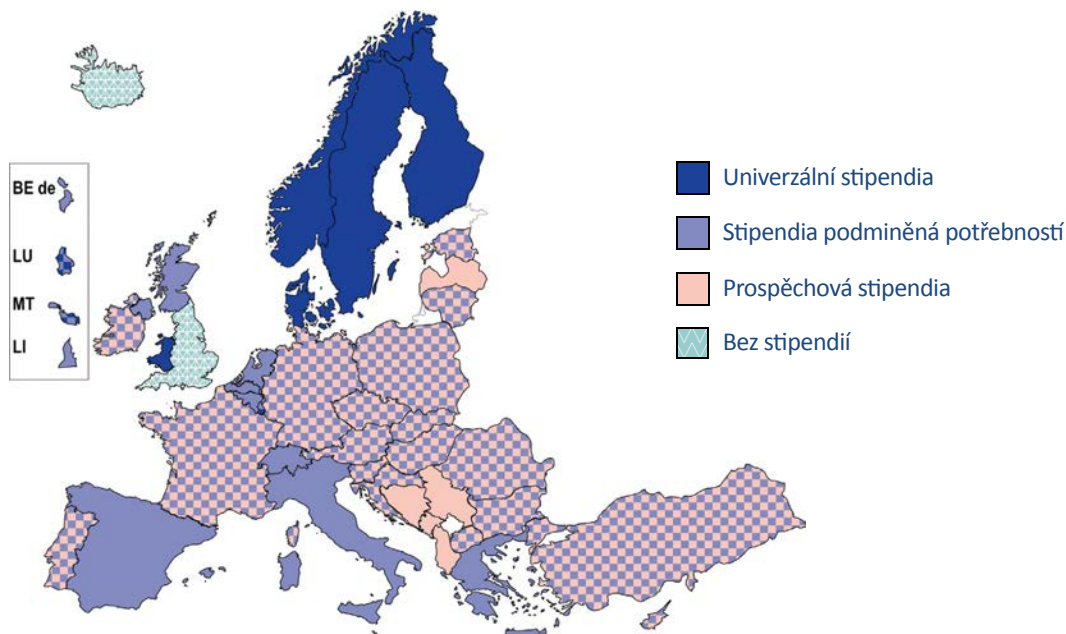
Pro veřejnou podporu vysokoškolských studentů existuje dlouhá řada dobrých důvodů. Zde shrnujeme pouze důvody ekonomického charakteru:

- Největší náklad studia z pohledu jednotlivců představují tzv. *náklady ušlých příležitostí*. Jde o hypotetické náklady odpovídající (ušlým) výdělkům během studia. Výnosy ze studia přichází až posléze a ve velmi dlouhodobém časovém horizontu a jsou zatíženy nejistotami jak ohledně úspěšného dokončení studia, tak pokud jde o vývoj na trhu práce, které jednotlivce nemůže tak snadno diverzifikovat (pojistit se proti nim), jako například v případě uložení finančních prostředků či majetku. Nejistota budoucích výnosů ze vzdělání potom snižuje ochotu jednotlivců studovat po společensky efektivní dobu.
- Vzdělání, kromě výnosů pro vzdělanějšího jednotlivce přináší i výnosy pro zbytek společnosti, které však jednotlivci ve svých studijních rozhodnutích neberou v potaz.
- Byť je vysokoškolské vzdělání pro jednotlivce v průměru velmi výnosné, je velmi obtížné, respektive drahé, financovat životní náklady během studia, například formou komerčních půjček splácených budoucími vyššími výdělky. Samotným průběžně získávaným vzděláním nelze ručit, jako se například ručí stavebním pozemkem či rozestavěnou stavbou. Řada ekonomicky potřebných studentů nemůže najít ručitele za studentský úvěr. A jde zpravidla právě o ty případy, kde je nedostatečná ekonomická podpora ze strany rodičů či blízkého příbuzenstva.

Veřejná finanční podpora studentů, přímá i nepřímá, má tedy potenciál snižovat význam výše uvedených faktorů představujících neefektivní bariéry ve studiu.

Naprostá většina zemí včetně ČR praktikuje systém příjmově a případně i prospěchově podmíněných stipendií – **Graf I.1**.

**Graf I.1: Typy veřejně poskytovaných stipendií
studentům bakalářské úrovně
(akademický rok 2020/2021)**

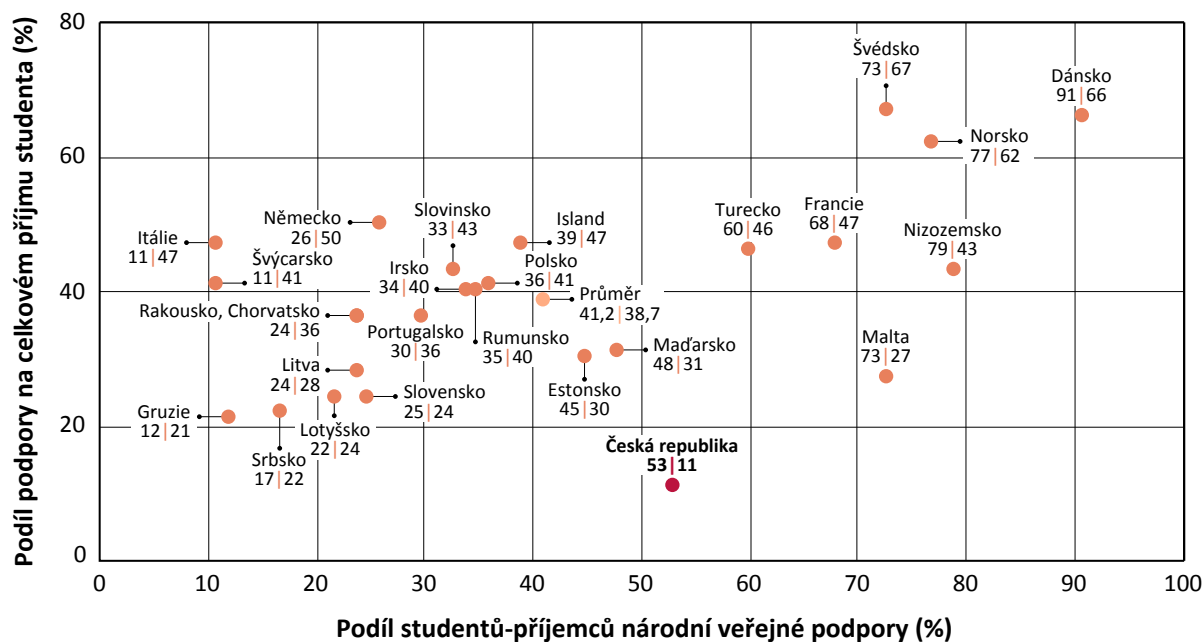
Zdroj: Eurydice, 2020. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021.*

Prvky českého systému finanční podpory jsou standardní a nevybočují z běžné praxe v Evropě či ve světě. Co činí český systém specifickým, je důraz na podporu nepřímou skrze rodiče a velmi nízká výše celkové veřejné finanční podpory. Hlavní pilíře finanční pomoci v ČR dlouhodobě představují daňové úlevy a dávky na straně rodičů studentů a ubytovací stipendia. Menší roli pak hrají prospěchová stipendia, stipendia nevládních organizací, daňová zvýhodnění samotných studentů, slevy na jízdném a státem hrazené zdravotní pojištění. Neexistuje však systém státem regulovaných a podporovaných studentských půjček na živobytí a školné na soukromých vysokých školách. Objem přímé veřejné podpory studentů v ČR je velmi nízký.

3. Objem přímé veřejné finanční podpory studentů a průměrná výše podpory připadající na studenta jsou v ČR jsou na velmi nízké úrovni. Nízký je tedy i podíl přímé veřejné podpory na celkových příjmech studentů.

Nějakou formu přímé veřejné podpory pobírá v ČR 53 % studentů, přičemž evropský průměr činí 41 %. Tak vysoký podíl jako v ČR najdeme pouze v několika zemích, především v těch s univerzálními studentskými granty. Pokud však jde o podíl finanční podpory na celkových příjmech studentů, patří český 11% podíl ke zdaleka nejnižším v celé Evropě – **Graf I.2.**

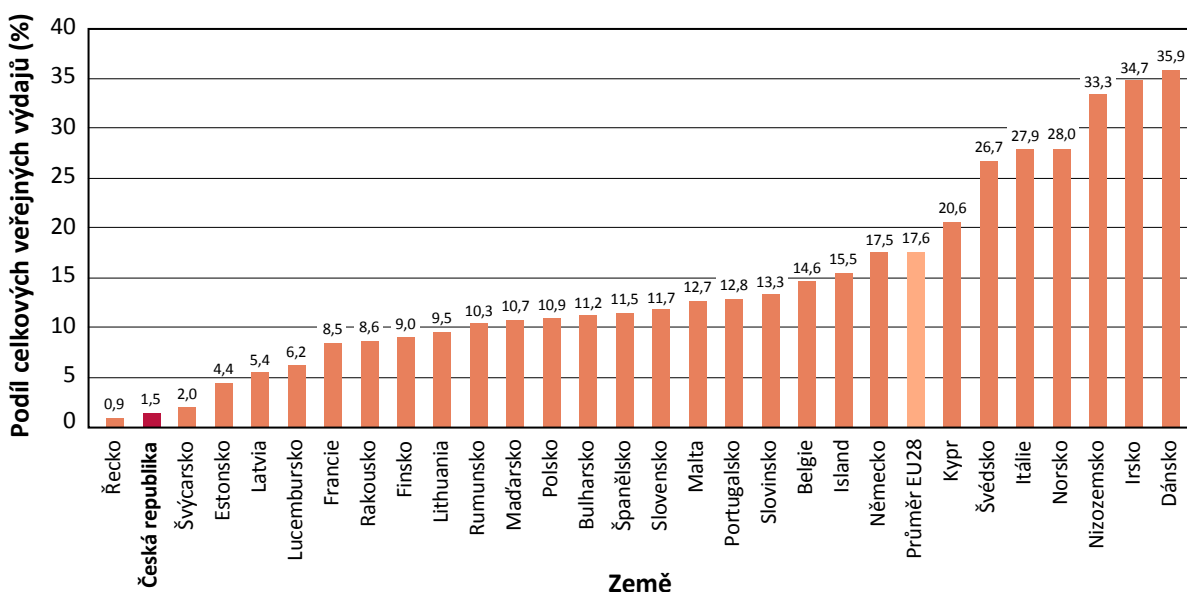
Graf I.2: Příjemci podpory a podíl podpory na celkových příjmech
(Podíl studentů-příjemců národní veřejné podpory a podíl této podpory na celkových příjmech studentů; v % dle šetření mezi studenty)

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016-2018, Synopsis of indicators Figure B7.5

Veřejné výdaje na podporu studentů ve výši 1,5 % celkových veřejných výdajů na terciární vzdělávání patří k nejnižším v EU, kde průměr představuje 17,6 % viz **Graf I.3**. Přímá finanční podpora studentů na českých vysokých školách je tedy spíše symbolická.

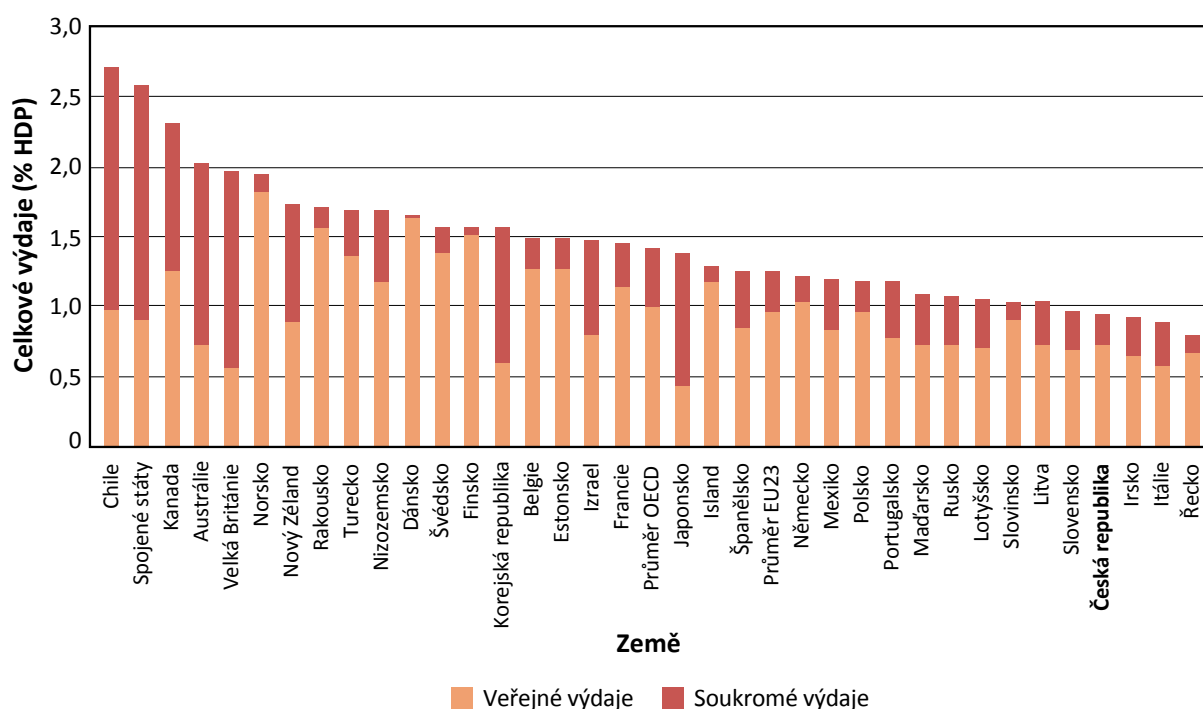
Graf I.3: Veřejná finanční podpora vysokoškolských studentů
(v % celkových veřejných výdajů na terciární školství v roce 2018)

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_FINAO1__custom_1087444/default/table?lang=en

Podobná je mezinárodní pozice ČR i v případě celkových výdajů na instituce terciárního vzdělávání vyjádřeno podílem na HDP. Český podíl 0,95 % patří k nejnižším v EU po Itálii, Řecku a Irsku viz **Graf I.4**. Přitom průměr zemí OECD je 1,42 %, tedy o polovinu vyšší než v ČR. Z grafu je patrné, že je to dáno nízkým podílem soukromých výdajů (absence školného na VVŠ), které nejsou adekvátně kompenzovány úrovní výdajů veřejných.

Graf I.4: Výdaje na instituce terciárního vzdělávání
(Celkové výdaje na vzdělávací instituce terciárního vzdělávání jako podíl HDP dle zdroje financování; v % HDP, 2017)

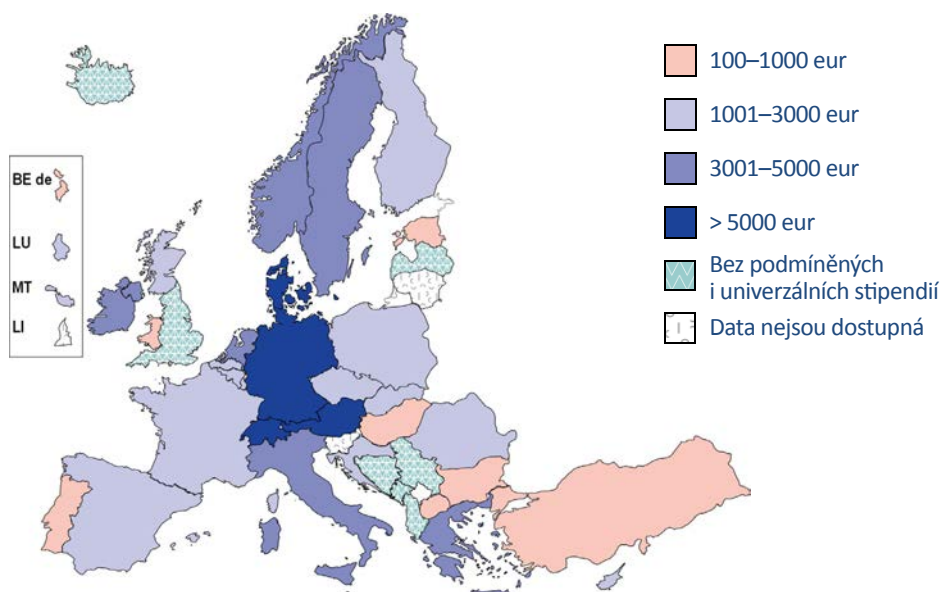
Zdroj: Education at a Glance 2020, Figure C2.2, OECD

Pozn: EU23 představuje ty země EU, pro která jsou v OECD dostupná detailnější data potřebná pro výpočet dané statistiky.

Nízký objem veřejné podpory studentů v ČR přirozeně úzce souvisí s velmi nízkou výší stipendií – **Graf I.5**.

Graf I.5: Nejběžnější výše stipendií

(Nejběžnější celoroční roční stipendia poskytovaná jako univerzální či ekonomicky podmíněná studentům bakalářských programů, 2020/2021)

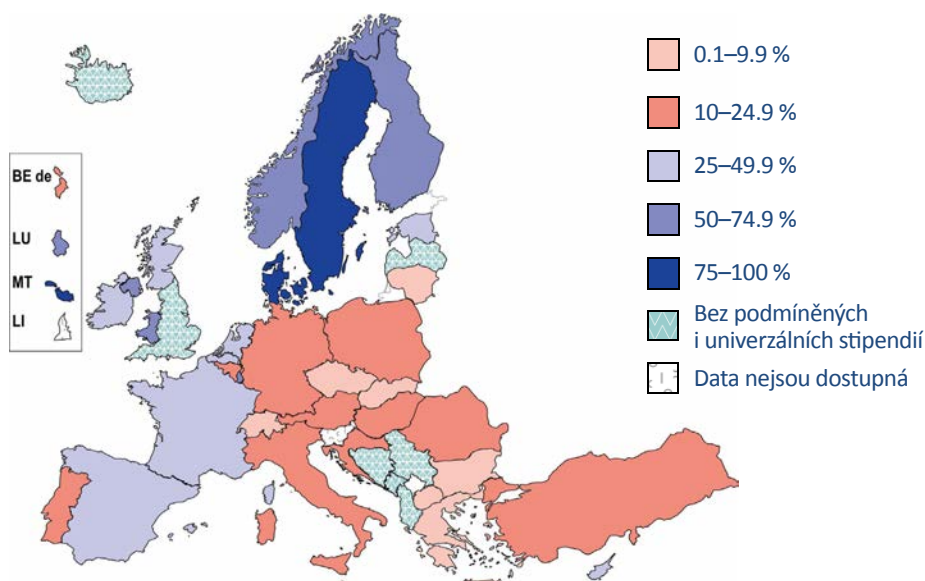

Zdroj: Eurydice, 2020. National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021.

Podíl studentů v ČR pobírajících univerzální či sociálně podmíněné stipendium představuje pouhé 1 % – **Graf I.6**. Jde o zdaleka nejnižší podíl v rámci celé EU. Pouze několik zemí vykazuje tento podíl nižší než 10 %, a to Řecko (1 %), Lotyšsko (1,9 %), Bulharsko (9,2 %), Slovensko (9,3 %), přičemž pouze Litva žádný podobný systém podpory nemá.

Graf I.6: Podíl studentů pobírající stipendia

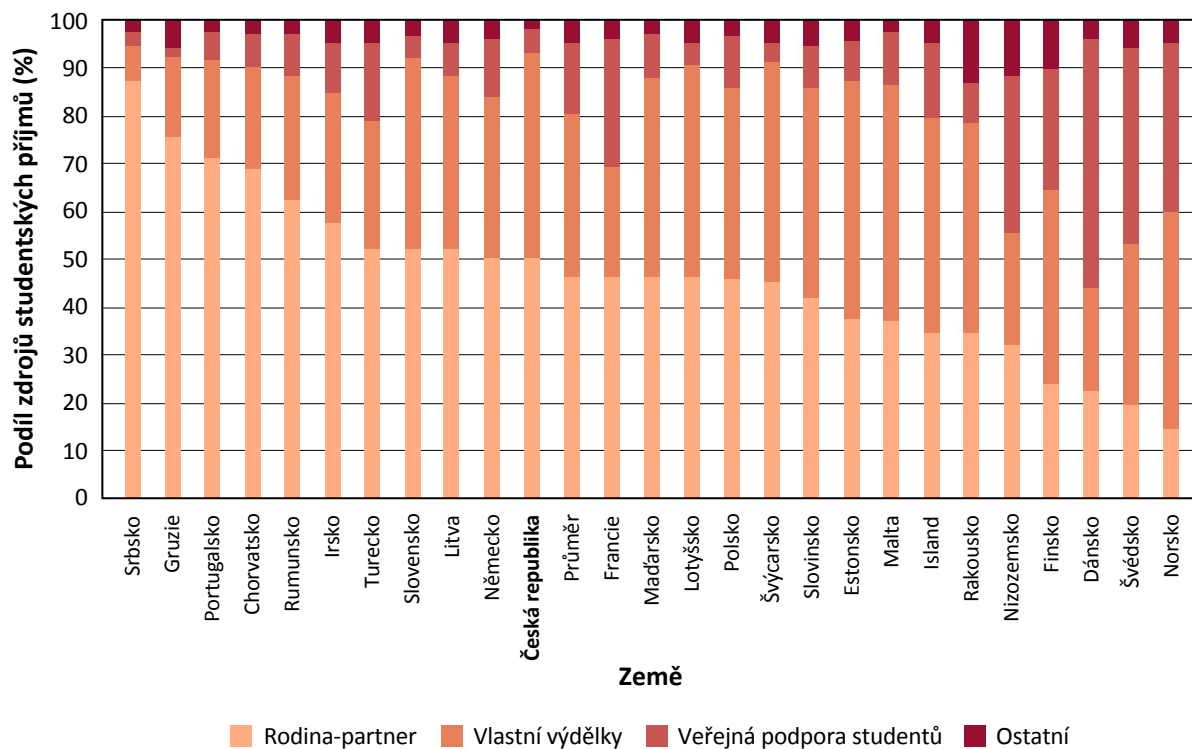
(Podíl studentů prvního cyklu, kteří pobírají univerzální či ekonomickou potřebou podmíněná stipendia, 2020/21)

Zdroj: Eurydice, 2020. National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021.

Celkem přirozeně pak podíl českých studentských příjmů ze zdrojů národní veřejné podpory na úrovni 4,8 % patří rovněž k nejnižším ze všech zemí – **Graf I.7.**

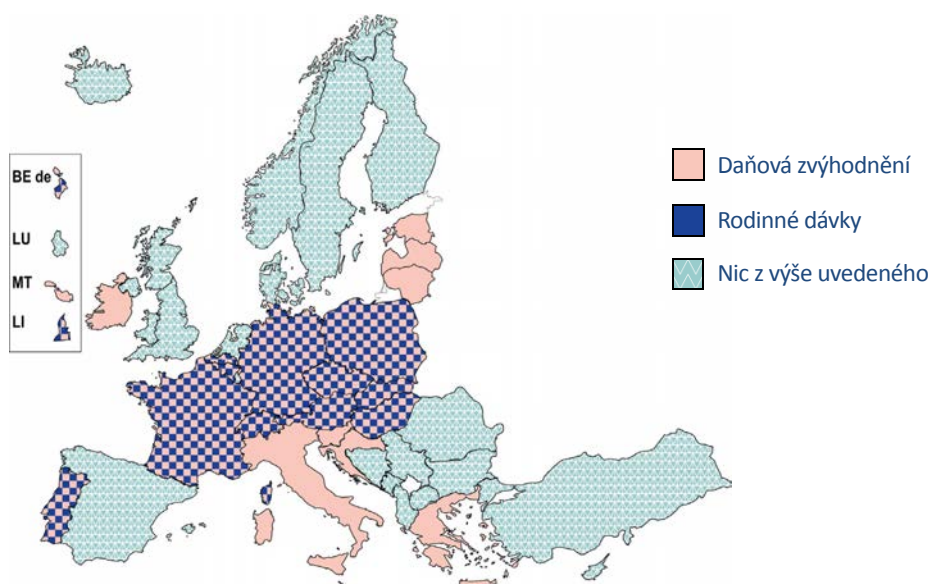
Graf I.7: Zdroje studentských příjmů dle zdrojů financování
(průměrný měsíční disponibilní objem zdrojů z různých veřejných zdrojů;
v % odpovědí studentů-respondentů)

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016-2018, Synopsis of indicators Figure B7.5

4. Nepřímá daňově-dávková podpora rodičů studentů jako v ČR existuje zhruba v polovině zemí EU a má nejrůznější podoby – Graf I.8. Zpravidla jde o kombinaci zvýhodnění daně z příjmu rodičů a dávky vázané na děti-studenty. Tyto systémy implicitně předpokládají, že podpora rodičů v konečném efektu představuje podporu samotných studentů a jejich studia.

Graf I.8: Formy veřejné finanční podpory skrze rodiče studentů

Zdroj: Eurydice, 2020. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021.*

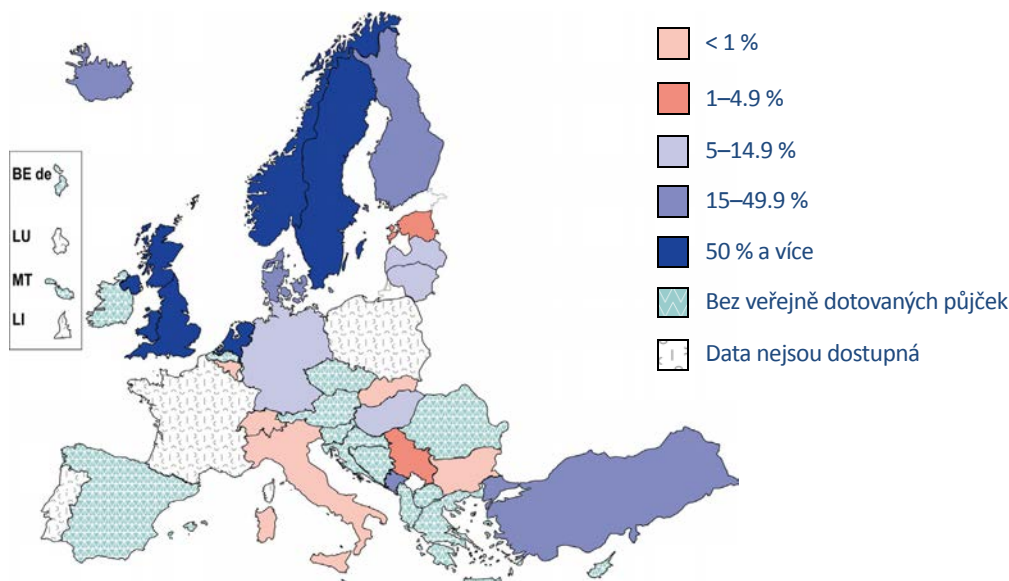
5. Systém veřejně podporovaných či regulovaných studentských půjček existuje zhruba v polovině zemí EU, včetně zemí, kde se na veřejných školách neúčtuje školné. ČR takový systém nemá.

Veřejně regulované a případně dotované systémy studentských půjček rozšiřují okruh finančních zdrojů, které jsou k dispozici studentům jak soukromých, tak veřejných vysokých škol. I v zemích, kde veřejné vysoké školy neúčtují školné, půjčky umožňují snadnější pokrytí nákladů na studentské živobytí, poplatky účtované veřejnými školami a školné školami soukromými. Systémy půjček ulevují tlakům na veřejné rozpočty a snižují náklady těm daňovým poplatníkům, kteří nemají z vysokoškolského studia přímé výhody. Regulace a veřejné dotování těchto systémů potom potlačují či eliminují nežádoucí efekty půjček spojených s rizikem předlužení a neschopnosti půjčku v budoucnosti splácet.

Veřejně regulované systémy půjček pro studenty v Evropě nemají kromě ČR ještě Španělsko, Rakousko, Slovinsko, Rumunsko, Belgie, Irsko, Chorvatsko, Řecko a Kypr. Nejrozšířenější jsou systémy studentských půjček ve skandinávských zemích, ve Velké Británii, v Nizozemsku a v Německu. V Německu, skandinávských zemích, ale i jinde⁹ jsou studentské půjčky rozšířené i přesto, že na veřejných školách není zavedeno školné, jako je tomu např. ve Velké Británii a Nizozemsku. Systémy tak berou v potaz nezanedbatelné životní náklady studentů – **Graf I.9.**

⁹ Země bez školného se systémem regulovaných půjček: Dánsko, Turecko, Island, Polsko, Norsko, Německo, Švédsko, Finsko. Země bez školného bez systému regulovaných půjček: Česká republika, Rakousko, Slovinsko, Řecko, Kypr, Malta.

Graf I.9: Podíl studentů bakalářské úrovně s dotovanou studentskou půjčkou

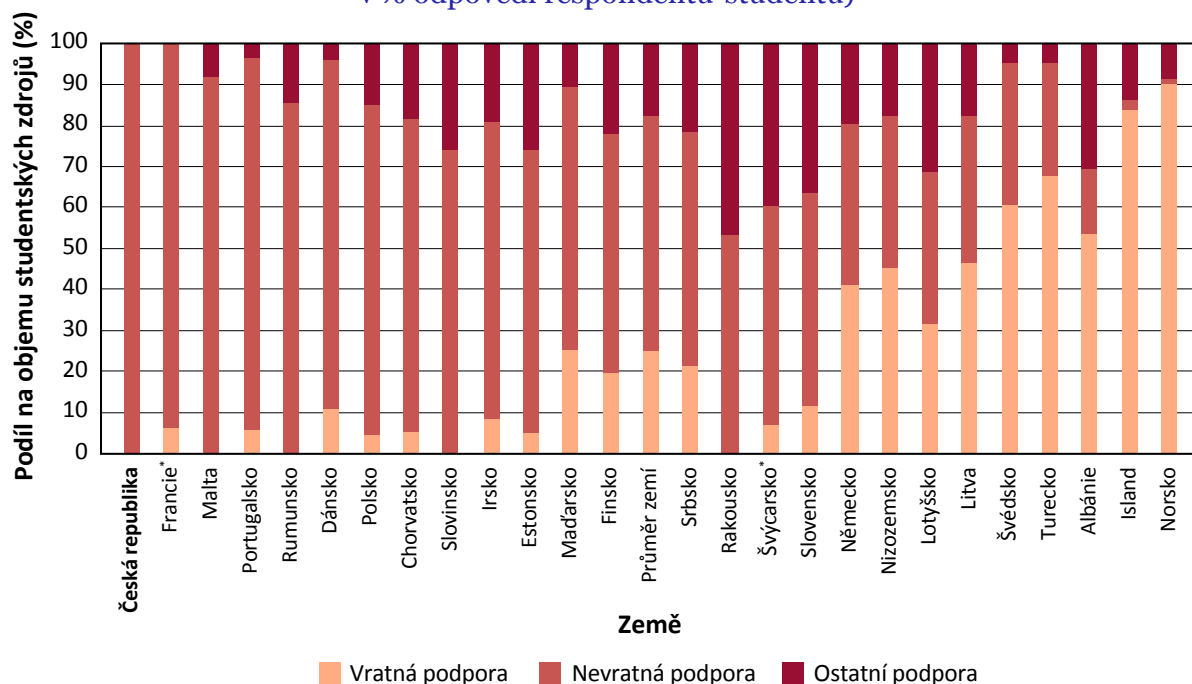

Zdroj: Eurydice, 2020. National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021.

V ostatních zemích jsou regulované půjčky rozšířeny výrazně méně, avšak ČR představuje výjimečný případ země, kde až 100 % veřejné podpory studentů jde ve formě nevratné –

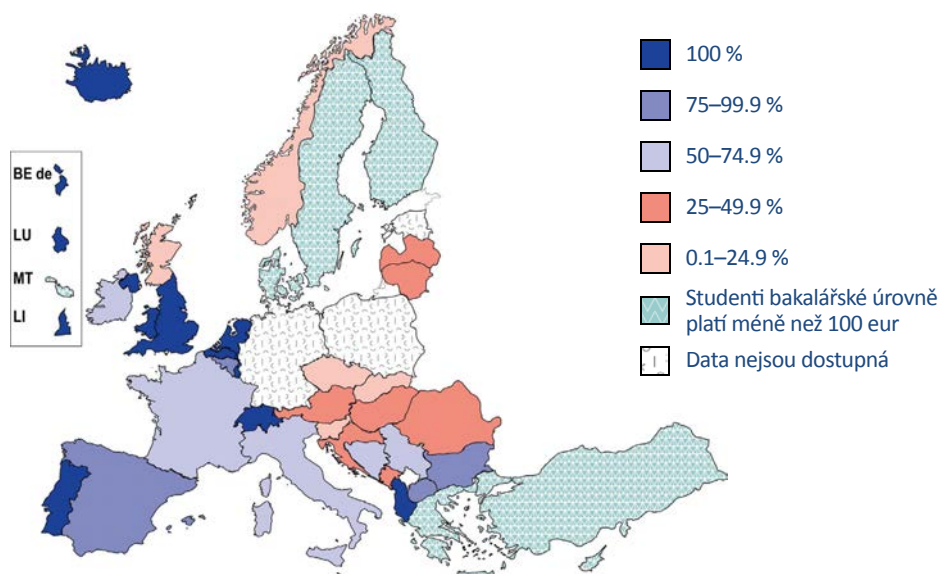
Graf I.10.

Graf I.10: Struktura veřejné podpory dle šetření mezi studenty (průměrný měsíční disponibilní objem zdrojů z různých veřejných zdrojů; v % odpovědí respondentů-studentů)

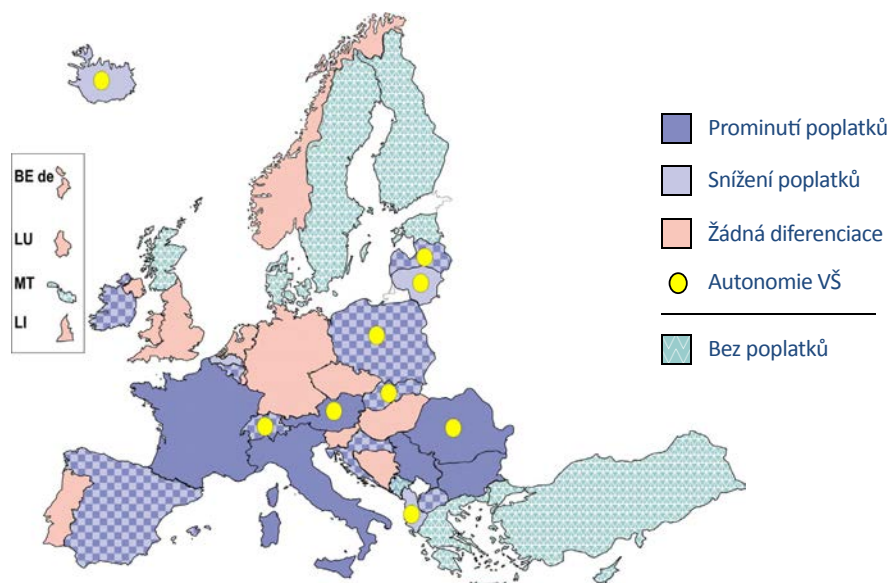
Na českých veřejných vysokých školách (VVŠ) se sice neplatí školné, přesto i tam se studentům účtují různé poplatky. Výše poplatků a podíl poplatky placících studentů je v ČR ve srovnání s Evropou spíše nižší – **Graf I.11**. Většina poplatků na českých VVŠ je spojena se studiem delším, než je tzv. *standardní doba studia* daného programu a potom další a opakovaná studia. Výše poplatků je regulována zákonem a pohybují se v řádu tisíců až desítek tisíc Kč ročně. Důležité je, že tyto poplatky nejsou zpravidla promíjeny či snižovány ve vazbě na sociálně-ekonomickou potřebnost studentů – **Graf I.12**.

Graf I.11: Studenti placící roční poplatky vyšší než 100 EUR
(studenti bakalářské úrovně, 2019/2020)

Zdroj: Eurydice, 2020. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021*.

Graf I.12: Výskyt poplatků odstupňovaných ekonomickou potřebností studentů
(studenti bakalářské úrovně, 2020/2021)

Zdroj: Eurydice, 2020. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021*.

TEXTBOX 2: Podpora studia domácích studentů ve vlastní zemi

Systémy finanční podpory studentů se mezi evropskými státy značně liší. Rozdíly panují nejen ve formách a výši podpory, ale i ve výši nároků na podporu, respektive v podílu podporovaných studentů. Většina zemí studentům poskytuje nevratné granty (stipendia), řada půjček a většina zemí nabízí formy obě. Mnohé země poskytují podporu nepřímo skrze rodiče studentů. Méně významné jsou pak daňové úlevy samotných studentů.

Všechny evropské státy s výjimkou Velké Británie a Islandu podporují studenty formou nevratných grantů. Většinou jsou stipendia podmíněná sociální situací či studijním prospěchem. Země se pak značně liší v podílu studentů, kteří na stipendia dosáhnou. V 18 zemích, které poskytují sociální stipendia, na ně dosáhne méně než čtvrtina studentů. Ve Skandinávii naopak stipendia obdrží naprostá většina studentů, jelikož tamní stipendia jsou všeobecná. Prospěchová stipendia pobírá zpravidla méně než 10 % studentů. Stipendia se výrazně liší i svou výší. Zatímco ve Švýcarsku, Rakousku či Dánsku¹ přesahuje nejčastěji udělená podpora na základě sociální situace studenta hranici 5 000 eur ročně, v Maďarsku či Portugalsku je to méně než 1 000 eur ročně, což je výrazně méně i po zohlednění parity kupní síly.¹ Obdobné rozdíly panují ve výši prospěchových stipendií.

Studentské půjčky dotované státem poskytuje většina zemí, avšak ve větším měřítku jsou studenty využívány v severovýchodních a pobaltských zemích, Německu, Turecku, Nizozemsku a ve Velké Británii. Půjčky bývají určeny jak na úhradu školného, tak na životní náklady během studia. Doba splatnosti půjček se pohybuje kolem 10–20 let. Ve většině zemí omezuje splátkové riziko strop na výši poskytované půjčky nebo je podmíněnost splátek výší příjmů po dokončení studia. Různě se pak řeší problém s nesplacenými půjčkami. Dotují se buď z příjmů státního rozpočtu, tedy všech daňových poplatníků, nebo ze splátek příjmově úspěšných absolventů, což snižuje dopady na státní rozpočet. Stipendia a půjčky se různě kombinují a výjimečně je možno vratnou půjčku přeměnit na stipendium.

Necelá polovina evropských zemí poskytuje podporu nepřímo skrze rodiče studentů. Podpora má formu různě konstruovaných daňových úlev nebo příjmově podmíněných dávek. Různě se zohledňuje počet studujících dětí.

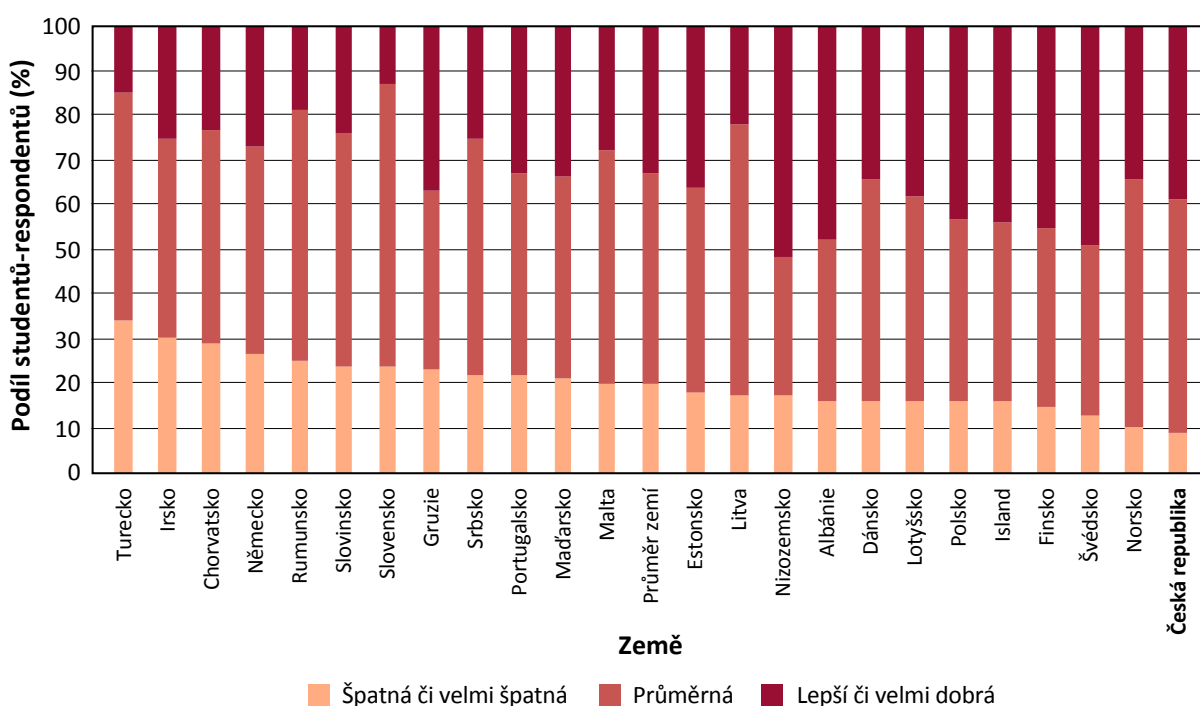
Rozšířená, ale ne tak zásadní, je i podpora studentů formou daňových úlev samotných studentů. Ta je nízká již z podstaty nízkých průměrných studentských příjmů, a tedy i nízkých daňových odvodů.

6. Na základě šetření mezi studenty se zdá, že jejich ekonomická situace a situace jejich rodičů je v ČR na poměry ostatních zemí Evropy relativně dobrá. Tyto údaje však mohou být výrazně zkresleny tím, že do studie nejsou zahrnuti ti, kteří by o studium měli zájem, avšak z různých důvodů, například kvůli nedostatečné finanční podpoře, studovat nemohou.

Čeští studenti vnímají finanční situaci svých rodičů, ve srovnání s ostatními rodiči, jako jednu z nejlepších v rámci všech evropských zemí – **Graf I.13**. Obdobně patří k nejnižším podíl studentů, kteří považují finanční obtíže za velké či vážné – **Graf I.14**. Zde si však musíme uvědomit, že do šetření nejsou zahrnuti ti z mladých lidí, kteří na vysoké škole nestudují, například právě z důvodů nedostatečné finanční podpory studentů.

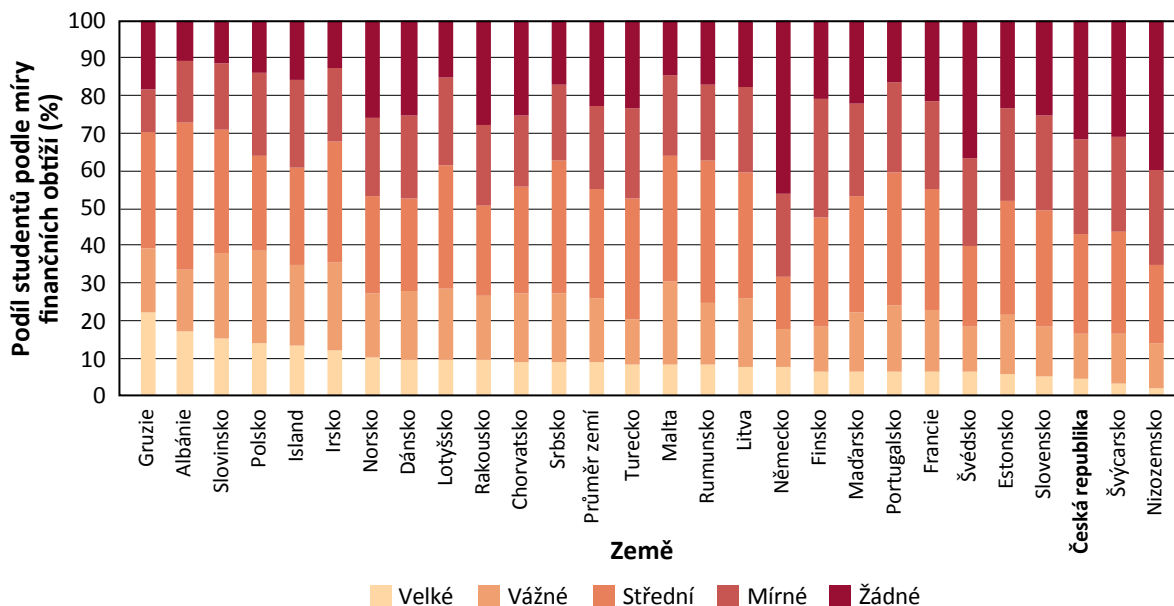
Zjištění šetření Eurostudent proto nemohou postihnout případné negativní dopady velmi nízké finanční podpory studentů v ČR na zapojení sociálně-ekonomicky znevýhodněných skupin populace do vysokoškolského studia. V **sekcí III** uvádíme další možné příčiny toho, proč dostupné statistiky vykreslují situaci v ČR v lepším světle, než je ve skutečnosti.

Graf I.13: Vnímání finanční situace svých rodičů studenty
(ve srovnání s ostatními rodiči; v % respondentů-studentů)

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016-2018, Synopsis of indicators Figure B2.4

Graf I.14: Vnímání míry finančních obtíží studenty
(v % respondentů-studentů)

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016-2018, Synopsis of indicators Figure B7.1

7. Podíl pracujících studentů a čas jimi strávený při studiu prací je v ČR nadprůměrný a výrazně roste s věkem. Naopak podprůměrný je podíl jejich času věnovaný studiu. Z vyjádření studentů se však nezdá, že práci výrazně motivuje ekonomická potřebnost. Situace v ČR volá po podrobnější analýze, než kterou představují dosavadní srovnání průměrů.

Dle šetření Eurostudent (2018) čeští vysokoškoláci věnují prezenčnímu studiu a samostudiu podprůměrných 31 hodin týdně (17 + 14), přičemž průměr v Evropě činí 35 hodin týdně (17 + 18). Čeští studenti naopak vykazují nadprůměrný počet 15 hodin placené práce týdně, přičemž průměr evropských zemí je hodin pouze 11.¹⁰ Zároveň je mezi českými vysokoškoláky velmi vysoký podíl těch, kteří pracují pravidelně (49 %) nebo občasné (22 %)¹¹, což je výrazně více, než jsou průměrné podíly v Evropě 35 % a 16 %.

Za pozornost však stojí také to, že evropsky nadprůměrný podíl pracujících studentů v ČR roste s jejich věkem. Zatímco v případě studentů do 22 let věku je podíl pracujících nad evropským průměrem pouze o 9 procentních bodů, ve věkových skupinách 22–24, 25–29 a 30+ tyto rozdíly činí 13 p. b., 17 p. b., 26 p. b.¹² Zároveň pouze relativně malý podíl českých studentů tvrdí, že pracuje z důvodů tíživé finanční situace.¹³ V ČR tedy práci během studia asi ani tak nevyžaduje neuspokojivá finanční

¹⁰ Viz publikace Eurostudent, 2018, Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016–2018, Synopsis of indicators, Figure B5.4a.

¹¹ Viz dtto Figure B6.1

¹² Viz dtto Figure B6.2

¹³ Viz dtto Figure B6.5

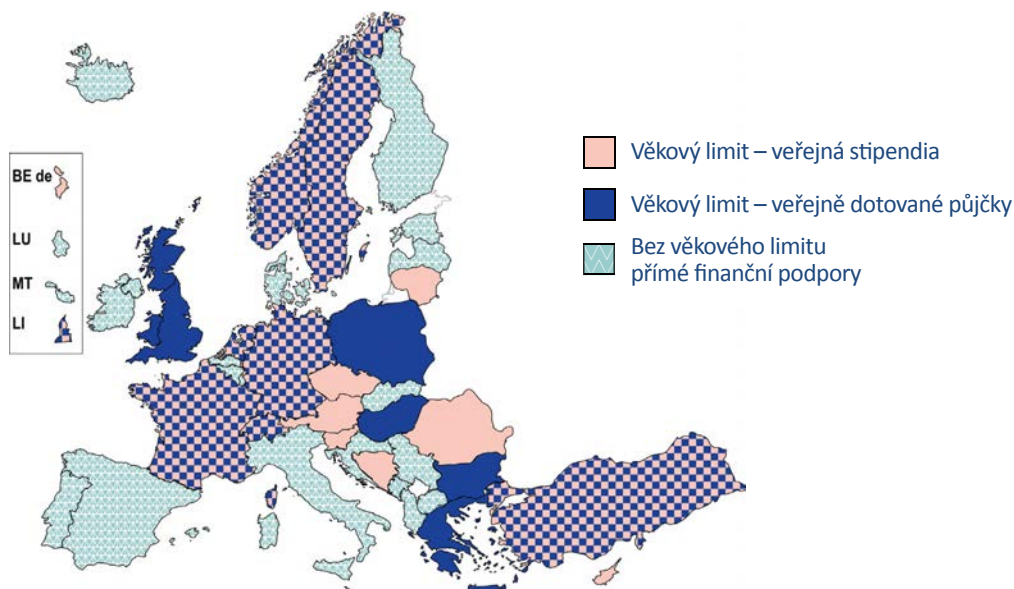

situace studentů, jako že ji spíše umožňuje nižší studijní zátěž. Avšak tyto závěry, založené na celkových průměrech, mohou být zavádějící. Je totiž velmi pravděpodobné, že potřeba dodatečných příjmů a zároveň časový prostor pro práci při studiu se výrazně liší podle oborových skupin a regionů bydliště a studia.

8. Věkové kritérium nároku na řadu podpor je v ČR nastaveno velmi nízko.

ČR má velmi nízko nastavenou hranici věku pro nárok na sociální stipendijní podporu a daňové úlevy rodičů. Nárok v ČR končí s dosažením 26. roku věku studenta – **Graf I.15**. Ve zhruba polovině zemí Evropy žádný věkový strop neexistuje. Ze zbylých zemí uplatňuje nižší strop než ČR pouze Kypr (25 let), Litva (25 let), zbylé země mají strop vyšší než 30 let. Průměrný věk studentů v ČR je 25 let a představuje evropský průměr. Avšak podíl mladších studentů do 25 let věku na úrovni 72 % je nad evropským průměrem 68 %. Za pozornost stojí vysoký průměrný věk českých studentů magisterských programů 26,6 let. Ten je nad českou hranicí 26 let, od které rodiče studenta nemohou uplatňovat daňovou slevu a nárokovat dětské přídatky z titulu nezaopatřeného dítěte a student si musí začít hradit zdravotní pojištění.¹⁴

Graf I.15: Věková omezení uplatňovaná na přímou finanční podporu

Zdroj: Eurydice, 2020. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021*.

Pro inspiraci zahraničními systémy v příloze ve větším detailu popisujeme formou **Textboxu 3** pro Německo a **Textboxu 4** pro Norsko.

¹⁴ Viz dtto Table B1.1

II. Český systém finanční podpory vysokoškolského studia

Český systém finanční podpory studentů kombinuje systém sociálních a ubytovacích stipendií a nepřímou podporu skrze daňové úlevy rodičů studentů. Mnohem menší význam mají dětské přídavky rodičů, daňové úlevy samotných studentů, prospěchová stipendia, slevy na jízdném a státní platby zdravotního pojištění za studenty do 26 let věku. Systém regulovaných či státem podporovaných studentských půjček na živobytí (veřejných vysokých škol) dosud nebyl v ČR zaveden.

Přímá finanční podpora

9. Ubytovací stipendia v ČR představují nejrozšířenější formu přímé veřejné podpory. Nárok na stipendium je však zatížen řadou omezení, takže stipendium získává jen necelá polovina studentů. Samotná výše stipendia je velmi nízká a představuje zhruba pouze 10 % nákladů na studentské bydlení.

Na ubytovací stipendia mají nárok¹⁵ studenti veřejných i soukromých vysokých škol, ale pouze pokud studují v okrese odlišném od místa bydliště (Praha je považována za odpovídající okres). Implicitně se tedy předpokládá, že studenti studující v okrese svého bydliště čelí nižším nákladům na bydlení. To více méně platí, pokud mohou bydlet u rodičů. Navíc podpora je omezena pouze na první či navazující studium a pouze během tzv. *standardní doby studia*, kterou velký podíl studentů přesahuje.¹⁶ Podpora je poskytována pouze na 10 měsíců v akademickém roce. Ubytovací stipendia přiznává a vyplácí konkrétní vysoká škola a podmínky se tak mohou v detailech lišit.

S ohledem na výše uvedená omezení tuto podporu v roce 2018¹⁷ obdrželo 134 tisíc studentů. V roce 2021 by ji dle našich výpočtů mělo obdržet 146 tisíc studentů, tedy necelých 50% na VVŠ.¹⁸ Nejde tedy o univerzální studentský grant jako například ve skandinávských zemích. Celkově by stát takto měl vyplatit 789 milionů Kč.¹⁹ Výše

¹⁵ Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb. Veřejné školy: § 91 odst. 2 písm. e); Soukromé školy: § 40 odst. 2, § 91 odst. 2 písm. e) <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111#p91>.

¹⁶ Podrobnosti obsahuje čl. 18 každoročně aktualizovaného dokumentu tzv. *Pravidla pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR*, <https://www.msmt.cz/file/54834/>.

¹⁷ Rok 2018 je poslední rok, pro který jsou dostupná přesná data ohledně počtu podpořených studentů.

¹⁸ Pro rok 2019 a dále jsou dostupná pouze data ohledně celkových výdajů a výpočtové výše na studenta. Výpočtová výše činí 5 400 Kč a celkové výdaje 789 310 600 Kč. Stipendium by tedy v roce 2021 mělo pobírat zhruba 146 000 studentů.

¹⁹ Údaje jsou obsaženy v Tabulce 3.4. každoročních souhrnů MŠMT z výročních zpráv veřejných vysokých škol <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-cinnosti-vysokych-skol>

stipendia je 5 400 Kč ročně, tedy 450 Kč za 1 měsíc v roce. To představuje zhruba pouze 10 % nákladů na studentské bydlení mimo byt rodičů. Nominální hodnota průměrného obdržného stipendia se v letech 2016 až 2018 zvýšila z 4 678 Kč na 5 380 Kč ročně, tedy o 15 %. To v reálných hodnotách po zohlednění růstu cen bydlení²⁰ představovalo mírný růst. Avšak od roku 2018 se výše ubytovacího stipendia nezměnila.

10. Na veřejně hrazená sociální stipendia má nárok velmi malý počet studentů a samotná výše stipendia je velmi nízká. Struktura příjemců těchto stipendií se nesleduje. Zvyšování těchto stipendií a rozšiřování okruhu studentů s nárokem na ně není odvozeno od inflace nebo růstu životních nákladů studentů, ale od ad hoc zvyšování minimální mzdy a životních minim.

Sociální stipendia financovaná státem²¹ přiznávají a vyplácejí studentům veřejných i soukromých škol školy samotné, kterým pak náklady hradí stát.²² Nárok na stipendium je podmíněn rozhodným příjmem v rodině zjišťovaným pro účely přídatku na dítě, který nepřevyšuje 1,5násobek životního minima rodiny.²³ Nárok tedy zaniká skokově při překročení ostře nastavené příjmové hranice. Výše stipendia 3 800 Kč měsíčně je potom stanovena fixně jako jedna čtvrtina minimální mzdy. Hodnoty životního minima se zvyšují ad hoc²⁴, a ne nutně podle vývoje životních nákladů studentů. Stipendium se navíc přiznává pouze po tzv. *standardní dobu studia* a pouze na deset měsíců v akademickém roce.

V důsledku tohoto velmi restriktivního nastavení na stipendium dosahuje extrémně nízký podíl studentů. Poslední známé údaje MŠMT o počtech podpořených studentů za rok 2018 ukazují, že stipendium pobíralo pouze 1 054 studentů. Existuje i další typ sociálního stipendia „*v případě tíživé sociální situace studenta*“.²⁵ Dle posledních

²⁰ Index spotřebitelských cen v oddílu bydlení roku 2018, respektive 2020 vůči roku 2015 byl 7,2 %, respektive 14,6 %. Zdroj ČSÚ Tabulka 1 <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/indexy-spotrebitelskych-cen-inflace-leden-2021>.

²¹ Stipendia v případě tíživé sociální situace studenta může navíc poskytovat ze svých zdrojů i samotná vysoká škola. Viz zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb., § 91 odst. 2 písm. d) <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111#p91>

²² Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb., § 91 odst. 2 písm. d) a odst. 3. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111#p91>

²³ Životní minimum rodiny se skládá z částek na první a druhou osobu v domácnosti a částky na nezaopatřené dítě do 26 let věku. K 1. 6. 2021 tyto částky činily 3 550 Kč a 2 770 Kč. Takže například pro samoživitele (s jedním studentem), respektive dva manžele s jedním studentem představuje životní minimum rodiny 6 320 Kč, respektive 9 520 Kč měsíčně (a 1,5násobek potom představuje částky 9 480 Kč a 14 280 Kč) <https://www.uradprace.cz/zivotni-a-existencni-minimum>

²⁴ Časové řady životního minima <https://www.finance.cz/makrodata-eu/trh-prace/statistiky/zivotni-minimum/>

²⁵ Dle § 91 odst. 2 písm. d) Zákona o vysokých školách.

údajů o počtu podpořených studentů na něj v roce 2018 dosáhl zanedbatelný počet 618 studentů. Stát na tyto dva typy sociálních stipendií v roce 2018 celkově vydal pouze 52 milionů Kč, což průměrně odpovídá 31 100 Kč ročně, tedy 2 590 Kč měsíčně na podpořeného studenta.

Demografická struktura podpořených studentů se však nesleduje a nejsou o ní žádné informace. a MŠMT po roce 2018 statistiky o počtu podpořených studentů přestalo sledovat. Rozpočet na rok 2021 však počítá s celkovými náklady pouze 22 milionů, přičemž výpočtová výše se zvýšila na 3 800 Kč měsíčně (tedy 38 000 Kč ročně, jelikož stipendium je vypláceno po dobu 10 měsíců). Lze tak předpokládat, že počet podpořených studentů výrazně klesl.

11. Velmi chudí rodiče studentů mají nárok na dětské přídavky, ale jen do dosažení 26. roku věku studenta. Nárok zaniká skokově při překročení rozhodné úrovně příjmů a počet takto podpořených studentů se nesleduje.

Přídavek na nezaopatřené dítě je poskytován rodičům s příjmem pod hranicí 2,7násobku životního minima na studenty mladší 26 let. Přídavek se k 1. 6. 2021 pohyboval v rozsahu 700–1 000 Kč měsíčně. Nárok na dětské přídavky tedy zaniká skokově při překročení ostře nastavené příjmové hranice. Počet dotčených vysokoškolských studentů a objem související podpory bohužel sledován není.²⁶

12. Studenti samotní mají nárok na slevu na dani z vlastních příjmů ve výši až 4 020 Kč za rok (335 Kč měsíčně), který se přičítá k základní slevě na poplatníka, která je od roku 2021 stanovena na výši 27 840 Kč. Celková sleva na dani tak činí 31 860 Kč ročně. U studenta samotného však nemůže vzniknout nárok na daňový bonus a sleva na dani zaniká dovršením 26. roku věku.

---

²⁶ Viz. <https://www.mpsv.cz/-/pridavek-na-dite>.

Nepřímá finanční podpora skrze daňová zvýhodnění rodičů

13. Daňové zvýhodnění rodičů studentů jako nezaopatřených dětí (před dosažením 26. roku věku) představuje hlavní formu podpory studentů v ČR. Na podporu ve výši 1 000 až 2 000 Kč měsíčně dosahuje většina rodičů studentů. Nedosáhnou na ni ti, kteří z důvodů nezaměstnanosti, zdravotních a dalších příčin nedosahují dostatečných výdělků.

Daňové zvýhodnění rodičů představuje nepřímou formu podpory studentů. Jeden z rodičů si může na studenta z roční daňové povinnosti odečíst 15 204 Kč, 19 404 Kč a 24 204 Kč v závislosti na tom, o které dítě v pořadí jde. To odpovídá měsíčním částkám 1 267 Kč, 1 617 Kč a 2 017 Kč. Slevu však lze uplatnit pouze na nezaopatřené děti, tedy před dosažením 26. roku věku. Slevy na nezaopatřené děti se v poslední dekádě zvyšovaly ad hoc, a ne nutně v závislosti na růstu životních nákladů studentů. Například nejčastěji využívaná sleva na první dítě 13 404 Kč se navzdory inflaci v letech 2012–2018 neměnila vůbec. Podobně v dalších letech 2018–2021, kdy zůstala na úrovni 15 204 Kč.

Pokud rodič nedosahuje příjmů a odpovídající daňové povinnosti, (tj. daňový základ je nízký či nulový), může uplatnit tzv. *daňový bonus*. Rodič však musí vykázat roční příjmy ze zaměstnání či podnikání alespoň na úrovni šestinásobku minimální mzdy (pro příjmy v roce 2021 tedy alespoň 91 200 Kč).²⁷ Rodiče, kteří z nějakých důvodů nepracovali (např. zdravotní omezení, péče o blízkou osobu, nezaměstnanost, důchodce) na daňový bonus nárok nemají.

Maximální výše daňového bonusu do roku 2020 činila 60 300 Kč (tj. 5 025 Kč měsíčně). Někteří rodiče tak nemohli daňové zvýhodnění na děti využívat v plném rozsahu. Šlo zejména o zaměstnance s nízkým daňovým základem uplatňujícího daňové zvýhodnění na čtyři a více dětí.²⁸ To přirozeně znevýhodňovalo studenty ze sociálně-zdravotně-ekonomicky znevýhodněných rodin. Horní hranice výše daňového bonusu byla přijetím daňového balíčku od roku 2021 zrušena.^{29,30} Tato poměrně důležitá změna však nebyla primárně zamýšlena ani vyhodnocena jako rozšíření podpory vysokoškolských studentů. Až nyní tedy rodiče s pěti dětmi, které nemají průkaz ZTP/P, mohou na daňovém bonusu ročně čerpat až 107 220 Kč.

²⁷ Nezapočítávají se příjmy z nájmu ani příjmy z kapitálového majetku.

²⁸ https://www.idnes.cz/finance/dane/sleva-deti-danovy-bonus-noviny-strop-novela-2021.A210531_102728_p_dane_sov.

²⁹ Pro rok 2020 se tedy jednalo o částku 87 600 Kč, v roce 2021 minimální příjem pro uplatnění slevy na dítě činí 91 200 Kč, jelikož minimální mzda vzrostla z 14 600 Kč na 15 200 Kč.

³⁰ <https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/sleva-na-dani-dite/>.

14. Objem a zacílení nepřímé daňové podpory nejsou v ČR sledovány a nejsou o tom žádné informace. Naše vlastní odhady ukazují, že podíl rodin vysokoškoláků bez nároku na daňové zvýhodnění se zřejmě pohybuje mezi 10–15 %.

Jediná data v ČR, která umožňují odhadnout příjemce daňových zvýhodnění, představuje výběrové šetření domácností SILC realizované každoročně Českým statistickým úřadem. Ani tato data však nejsou ideální, protože v řadě případů nelze v datech určit vazbu mezi domácností rodičů a studentem, pokud student nebydlí u rodičů. Jako hrubý odhad tedy sledujeme objem a strukturu daňových úlev na nezaopatřené dítě rodin s alespoň jedním dítětem ve věku 15–19 let včetně. U těchto rodin se totiž dá očekávat, že ve výhledu několika let bude dítě vysokoškolské studium zvažovat, výrazná část z nich bude na vysoké škole studovat a jejich rodiče budou o daňové zvýhodnění usilovat.

Podle našich výpočtů z celkového počtu těchto rodin jich zhruba 15 % nemá na slevu nárok (ani na daňový bonus) z titulu nezaopatřeného dítěte v důsledku nedostatečných výdělků.³¹ Ve skutečnosti bude podíl takových rodin u vysokoškoláků nižší, protože pravděpodobnost studia na vysoké škole v ČR je výrazně podmíněna ekonomickým zázemím rodičů a mladí se slabým zázemím rodičů na vysoké škole studují s mnohem menší pravděpodobností. Takže právě výhled absence nároku na daňové zvýhodnění rodičů může být příčinou toho, proč se dítě na vysokou školu ani nepřihlásí.

Rodiče studentů soukromých škol mají nárok na stejné daňové úlevy jako rodiče žáků škol veřejných. Školy soukromé však navíc účtují školné, přičemž systém regulovaných půjček na školné na SVŠ není zaveden.³² SVŠ tak v ČR představují alternativu hlavně pro zájemce s ekonomicky dobře zajištěnými a podporujícími rodiči, kteří se většinou nedostali na školu veřejnou, kde se školné neplatí. A i proto na SVŠ studuje výrazně vyšší počet studentů při zaměstnání.

---

³¹ Tento výpočet odpovídá daňovému nastavení v roce 2021, tedy po daňové reformě spojené se zrušením konceptu superhrubé mzdy. Podíl rodin bez nároku na slevu či daňový bonus byl před reformou téměř dvojnásobný. K poklesu došlo především v důsledku odstranění stopu daňového bonusu.

³² České veřejné školy ze zákona školné neúčtují. Mohou studentům účtovat pouze poplatky za zápis a překročení doby studia.

III. Problematické aspekty českého systému podpory studentů

15. Mezinárodní srovnání v I. a II. sekci dokumentují, že přímá finanční podpora studentů VŠ je v ČR velmi nízká. Podpora je nízká, ať ji vyjádříme jako podíl výdajů na celkové veřejné podpoře vysokého školství, podílem na HDP nebo podílem na zdrojích studentských příjmů. Tyto skutečnosti potvrzují i národní statistiky, které však monitorují situaci jen velmi zhruba.

Česko vykazuje velmi nízkou úroveň přímé finanční podpory (stipendia), přestože celkové počty studentů s ohledem na velikost země a velikost mladší populace, nejsou příliš vysoké a zhruba odpovídají průměru zemí EU. Počet studentů podporovaných kvůli tíživé sociální situaci je potom extrémně nízký a výše samotné podpory připadající na takového studenta, je také velmi nízká. Nárokově velmi restriktivní a nízkou podporu přímou v ČR doplňuje systém nepřímé podpory skrze rodiče, která je ovšem také na nízké úrovni, a navíc je podpora poměrně plošná.

16. Klíčové formy podpory studentů v ČR lze nárokovat pouze před dosažením 26. roku života. Jde o jednu z nejnižších věkových hranic v Evropě. Již tak je veřejná podpora studentů před dosažením 26. roku věku v ČR nízká a nárokově omezená. Po dosažení tohoto věku je podpora již minimální. Přitom v Česku studuje nezanedbatelný podíl osob starších 25 let a jejich podíl ještě přirozeně dále poroste. Současné věkové omezení je již zastaralé.

Věkové kritérium dosažení 26. roku věku je uplatňováno konceptem tzv. *nezaopatřeného dítěte*. Pracuje s ním většina forem podpor: nepřímá podpora ve formě daňových zvýhodnění, dětských přídavků a přímá podpora sociálními stipendii a daňovým zvýhodněním výdělků samotného studenta, sleva na jízdném a úhrada zdravotního pojištění státem. Nárok na tyto klíčové formy podpory tedy student s dosažením 26. roku věku ztrácí. Možná i proto ČR vykazuje výrazný růst podílu pracujících studentů s věkem (viz **sekce I**) a podprůměrný podíl starších studentů.

Nezanedbatelný podíl studujících starých 26 let a starších v ČR má řadu příčin:

- i. V posledním čtvrtstoletí se posunul průměrný věk nástupu na vysokou školu;
- ii. Abnormálně vysoký podíl studentů končí první studium neúspěšně³³ a poté zkouší studium jiné a jinde.
- iii. Nezanedbatelný podíl studentů studuje déle než po tzv. standardní dobu studia. Příčinou je kombinace málo flexibilních kreditových systémů škol, vysoký podíl práce při studiu (viz **sekce I**). Roli hraje také výrazné rozšíření studijních pobytů v zahraničí typu Erasmus po vstupu do EU.
- iv. Na mezinárodní poměry je nestandardně vysoký podíl studentů pokračujících po bakalářském studiu v navazujícím studiu magisterském.
- v. Stále větší roli hrají globální ekonomické a společenské změny, které zvyšují význam pracovní či jiné praxe mezi bakalářským a magisterským studiem a také zvyšují potřebu a poptávku po doplňkovém či aktualizacím vysokoškolském vzdělání i ve vyšším věku.

Připomeňme, že ještě v 90. letech minulého století byla osobní trajektorie vysokoškolského studia mnohem předvídatelnější a uniformnější: na vysoké školy šel tehdy nízký podíl středoškolských absolventů a téměř všichni hned po maturitě; ti bez maturity už na vysokou školu nešli většinou nikdy; naprostá většina studentů studovala dlouhé magisterské programy 4–6 let a většina z nich v uniformních a úzce zaměřených programech absolvovala ve standardní době studia, kdy studijní pobyty v zahraničí byly výjimkou, kdy pracovní a životní kariéry byly mnohem předvídatelnější; rodiny se zakládaly záhy po dosažení dospělosti. Naprostá většina studentů tak byla přirozeně mladší 26 let. Věkové omezení podpory dosažením 26. roku věku se proto již dlouho jeví jako zastaralé, poplatné dobám před nástupem globalizace a před výrazným otevřením vysokých škol po vstupu ČR do EU v roce 2004. Navíc je průměrný věk českých studentů v mezinárodním srovnání stále ještě poměrně nízký a do budoucna lze čekat jeho další zvyšování.

---

³³ Vysokou míru studijní neúspěšnosti dokumentuje aplikace <https://dropout.pef.czu.cz/neuspesnost.aspx>.

17. Systém daňových úlev rodičů studentů má výhodu ve své jednoduchosti, ale podpora je do velké míry plošná, takže pro potřebné studenty zároveň relativně nízká. Nárok na podporu je navíc omezen věkovou hranicí 26 let a podporu nemohou čerpat rodiče s velmi nízkými či nulovými výdělky.

- i.** Výhodou nepřímé podpory skrze daňový systém je relativní administrativní jednoduchost spočívající více méně v paušálním vyplácení podpory formou daňových úlev a daňového bonusu.
- ii.** Výše této podpory je nízká, protože představuje částky pouze 1 267 Kč, resp. 1 617 Kč měsíčně na první, resp. druhé nezaopatřené dítě. Podpora je dokonce nulová v případě nízkých a nulových výdělků rodičů, kdy nemohou uplatnit daňový bonus. Pravděpodobnost této situace se do roku 2020 zvyšovala s počtem dětí v rodině a v případech, kdy má student pouze jednoho rodiče, navíc s nějakým zdravotním či jiným znevýhodněním. Lze jen spekulovat, že řada dětí s tímto rodinným zázemím už při středoškolském studiu se studiem na vysoké škole nepočítají, nepřipravují se a posléze se na ni nehlásí, právě kvůli výhledu špatné materiálně-finanční situaci.
- iii.** Na daňovou podporu mají rodiče nárok pouze před dosažením 26. roku života studentem.
- iv.** Velikost daňové podpory není zřetelně viditelná. Neexistuje tedy ani garance, že je z nepřímé podpory vysokoškolák rodičem skutečně rodiči podporován.
- v.** Rozsah a zacílení nepřímé daňové podpory není státní administrativou sledován a k dispozici nejsou ani odhady.
- vi.** Výše podpory se valorizuje ad-hoc. Na vývoj inflace nebo vývoj cen nákladů na bydlení či živobytí při studiu reaguje zpravidla skokově po delším období.

18. Dětské přídavky pro rodiče studentů jako nezaopatřených dětí jsou nízké a nárok na ně má velmi omezený okruh rodičů. Nároková hranice byla až do jednorázového zvýšení od roku 2021 nastavena velmi nízko a nárok na ni mělo minimum rodičů studentů (výskyt čerpání přídaveků rodiči studentů navíc není statisticky podchycen). Šlo a do velké míry stále jde o chudinskou dávku. Nárok na dětský příspěvek se ztrácí skokově při překročení násobku životního minima o pouhou korunu. O dětské přídavky se musí žádat každé čtvrtletí a vypláceny jsou až zpětně. Dětské přídavky nejsou pravidelně valorizovány s vývojem inflace, respektive životních nákladů studentů. Nárok rodiče na dětský příspěvek končí s dosažením 26. roku věku studentem.

19. Ubytovací stipendia jsou jedinou formu podpory, která se podobá univerzálnímu studentskému grantu, jak je zaveden v řadě zemí Evropy. Výše samotného stipendia v řádu 600 Kč měsíčně je však velmi nízká. Studenti mají navíc na stipendium nárok pouze v prvním nebo navazujícím studiu a pouze ve standardní době studia. Řada studentů tak na stipendium nemá nárok z důvodů uvedených v bodu 9. Na ubytovací stipendia také nemají nárok studenti studující a bydlící ve stejném okrese. Výše stipendia navíc není automaticky valorizována s inflací, respektive růstem životních nákladů studentů. Systém nárokování a výplaty stipendií zprostředkovávaný samotnými školami navíc znemožňuje sledování demografické zacílení této podpory.

20. Sociální stipendia jsou velmi nízká a nárok na ně má velmi malý podíl studentů. Průměrná výše stipendia v roce 2021 činila pouze 2 590 Kč měsíčně po dobu jednoho roku. Nárok student ztrácí skokově při překročení rozhodného čistého příjmu rodiny i o jednu korunu. Výše sociálního stipendia je stanovena jako podíl na minimální mzdě, která se během poslední dekády vyvíjela velmi nerovnoměrně, s malým ohledem na vývoj průměrných nominálních mezd, inflace a nákladů na živobytí studentů.

21. Finanční objem podpory studia v ČR je nízký a velká část se poskytuje formou úlev na dani z příjmů rodičů a ubytovacích stipendií, tedy plošně bez ohledu na sociálně-ekonomickou situaci studentů. Podpora sociálně-ekonomicky slabých studentů je tak extrémně nízká.

Srovnání šesti *typizovaných* studentů a jejich rodin v **Tabulce III.1** ukazuje, na jakou podporu a v jaké výši mají nárok studenti s ohledem na jejich věk a ekonomickou situaci. Tabulka rozlišuje studenty mladší 26 let a starší, jako rozhodné hranice nároku na slevu na dani a dětské přídavky. Dále rozlišuje tři pásma čistých příjmů rodičů, pro která se liší nárok na rodičovské přídavky a sociální stipendium.

Nejvyšší podporu 3 518 Kč měsíčně mají studentů mladší 26 let, kde čistý příjem jejich dvou rodičů je nižší než 14 280 Kč měsíčně. Jde o velmi nízký příjem, uvažíme-li, že jde o rodinu tří dospělých osob. Studentská podpora 3 183 Kč měsíčně je za této situace velmi nízká. A v případě studentů starších 26 let a více je celková podpora pouze 2 183 Kč měsíčně, tedy ještě o celou třetinu nižší.

V případě rodičů s čistými příjmy v rozsahu 14 280 až 25 704 Kč měsíčně je podpora studenta mladšího 26 let na úrovni 2 767 Kč, tedy jen o něco málo nižší než v případě nejchudších rodin. Pokud však student dosáhne věku 26 let, klesá podpora na zanedbatelných 500 Kč měsíčně.

Většina rodin studentů má čisté příjmy nad 25 704 Kč a ty získávají na studenta do 26 let věku podporu ve výši 1 767 Kč měsíčně. Jde tedy spíše o podporu symbolickou, která nemá potenciál výrazněji ulevit na životních nákladech během studia. Nejchudších a chudých rodin typu uvedeného ve sloupcích (1), (2), (4) a (5) s vysokoškolačkem však zřejmě bude malý podíl v důsledku vysoké míry sociálně-ekonomické selektivity českého vzdělávacího systému. Neznámý podíl mladých lidí z těchto chudých poměrů však právě kvůli tomuto nedostatečnému materiálně-finančnímu zajištění na vysoké škole vůbec nestuduje.

Tabulka III.1: Příklady měsíční veřejné podpory typizovaných studentů a jejich rodičů^{*)}

	Student mladší 26 let			Student 26 let a více		
	Čisté měsíční příjmy rodičů ³⁴					
	Méně než 14 280 Kč ³⁵ (1)	14 280 Kč až 25 704 Kč ³⁶ (2)	Více než 25 704 Kč (3)	Méně než 14 280 Kč (4)	14 280 Kč až 25 704 Kč (5)	Více než 25 704 Kč (6)
Ubytovací stipendium	450 Kč	450 Kč	450 Kč	450 Kč	450 Kč	450 Kč
Sociální stipendium	3 170 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Sleva na dani ^{**}	0 Kč	1 267 Kč	1 267 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Daňová sleva na dani z příjmů studenta ^{***}	0 Kč	0 Kč	355 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Dětské přídatky	1 000 Kč	1 000 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
CELKEM	5 250 Kč	2 717 Kč	1 717 Kč	450 Kč	450 Kč	450 Kč

*) Životní minimum rodiny se předpokládá pro případ dvou osob (např. rodiče) a jednoho studenta, u vyživovaného dítěte ve věku 15–25 let. U dětských přídatků se předpokládá zvýšená výměra dávky. U slevy na dani se předpokládá, že rodina s čistým rozhodným příjmem pod 14 280 Kč nedosáhne na slevu na dani ani daňový bonus. V případě sociálního stipendia vycházíme z měsíční hodnoty 3 800 Kč. Tu však studenti obdrží pouze během akademického roku, tj. po dobu 10 měsíců. Průměrná měsíční částka (přepočtena na 12 měsíců) tak je 3 170 Kč. V případě ubytovacího stipendia předpokládáme výpočtovou částku. Konkrétní částka je stanovena jednotlivými univerzitami a může být navýšena. Není zahrnuta státní platba pojistného za studenty mladší 26 let a sleva na jízdném, která výrazně závisí na intenzitě využívání veřejné dopravy studentem.

***) Částka představuje slevu na dani za první dítě.

****) U daňové slevy z příjmů studenta předpokládáme, že student by na dani odvedl alespoň 31 860 Kč před započtením slevy na poplatníka (v její nové výši 27 840 Kč od roku 2021) a slevy na studenta. Jelikož však studenta nemůže uplatnit bonus, mají na ni nárok pouze studenti, jejichž rozhodný rodinný příjem přesahuje hranici 25 704 měsíčně (v případě, že je příjem rodičů extrémně nízký, je možné, aby slevu uplatňoval i student, jehož rozhodný rodinný příjem náleží do druhé kategorie. Takový scénář je ale nepravděpodobný, a tak jej zde neuvádíme).

³⁴ Dle zákona o státní sociální podpoře jde o tzv. rozhodný (čistý) příjem v rodině.

³⁵ Odpovídá 2,7 násobku životního minima rodiny (9 520 Kč) dvou rodičů a jednoho dítěte ve věku 15–26 let. <https://www.mpsv.cz/kalkulacka-pro-vypocet-zivotniho-minima>.

³⁶ Odpovídá 1,5 násobku životního minima rodiny (9 520 Kč) dvou rodičů a jednoho dítěte ve věku 15–26 let. <https://www.mpsv.cz/kalkulacka-pro-vypocet-zivotniho-minima>.

22. Nízká úroveň podpory a velmi restriktivní nároková kritéria jsou argumentem pro zavedení státem regulovaných a dotovaných studentských půjček, které však zatím nejsou ani ve stádiu úvah. Nabízí se v zahraničí osvědčený systém půjček se sníženým úrokem, s výdělky podmíněnými splátkami, zárukami za případně dlouhodobě nesplácené půjčky a administrací v rámci zavedené správy daně z příjmů fyzických osob. Případní zájemci o půjčky z řady potřebných studentů jsou tak odkázáni na tržní nabídky půjček. Ty mají charakter půjček spotřebních, jsou vysoce úročeny, vyžadují fixní splátkové kalendáře, začínající namnoze již během studia. Takové půjčky jsou poměrně nákladné a splátkově riskantní. Není tedy divu, že jsou studenty využívány jen zřídka. O něco lepší podmínky těchto půjček zajišťuje ručení dalších osob. Tím se ovšem do hry vrací skrze schopnost ručit omezení na straně rodinného či příbuzenského sociálně-ekonomického zázemí studenta.

23. Vysoká míra sociálně-ekonomické selektivity českého vzdělávacího systému založená na rodinném zázemí dětí se promítá i do toho, kdo má ambice na vysokou školu jít. To, že vysokoškolští studenti pocházejí většinou ze sociálně-ekonomických dobrých poměrů podporuje dojem, že veřejná finanční podpora studentů je dostačující.

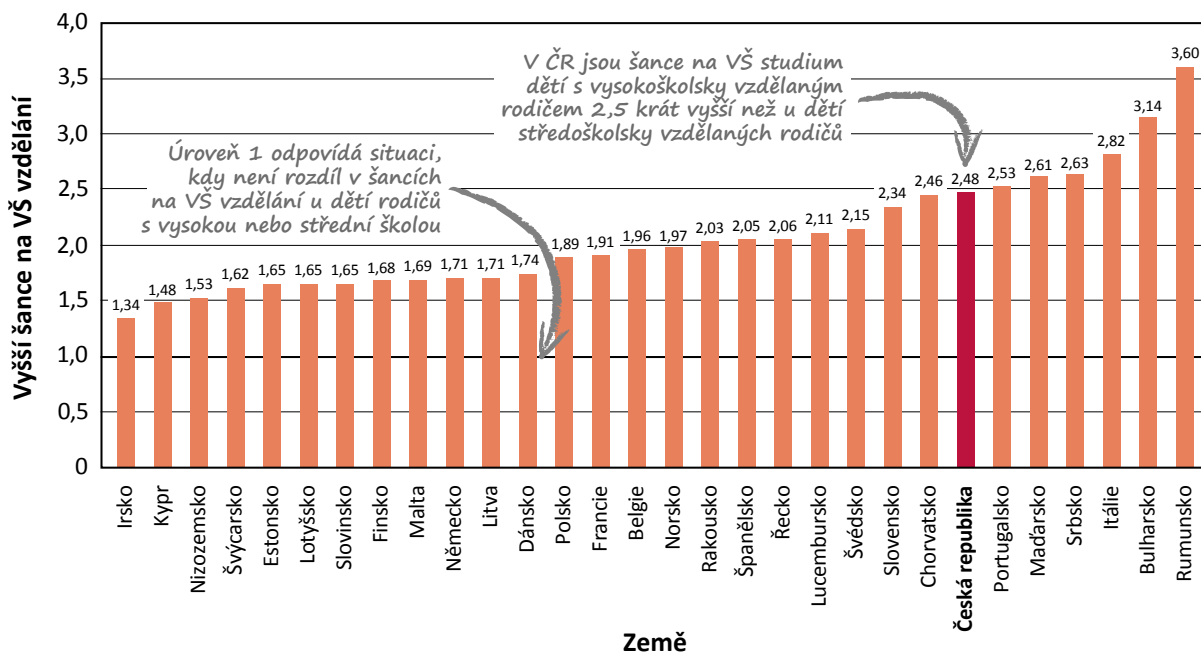
Absence vysokoškolsky vzdělaného rodiče u mladých v Česku snižuje pravděpodobnost studia na vysoké škole mnohem více, než je běžné ve většině zemí Evropy. Dokladuje to naše analýza založená na datech ČSÚ z šetření domácností EU SILC. Mladý Čech ve věku 20–30 let s alespoň jedním vysokoškolsky vzdělaným rodičem má podle něj totiž 2,48krát vyšší šanci studovat na VŠ nebo mít nějaké vysokoškolské studium již dokončené než člověk bez takového rodiče – **Graf III.1.** Větší míru selektivity, než ČR vykazují v Evropě pouze Rumunsko, Bulharsko, Itálie, Srbsko, Maďarsko, Portugalsko. Naše další detailnější analýzy (bez grafu) také ukázaly, že selektivita daná úrovní vzdělání rodičů je výrazně vyšší než selektivita založená čistě na ekonomické situaci rodičů.³⁷

---

³⁷ Také se ukazuje, že v ČR lidé bez vysokoškolsky vzdělaného rodiče začínají na VŠ studovat ve vyšším věku a také ho ve vyšším věku a v menší míře poprvé dokončují.

Graf III.1: Pravděpodobnost vysokoškolského vzdělání

(pravděpodobnost vysokoškolského studia nebo dosažení vysokoškolského vzdělání v populaci 20–30 let staré s alespoň jedním vysokoškolsky vzdělaným rodičem v poměru k obdobné pravděpodobnosti v populaci studentů bez vysokoškolsky vzdělaných rodičů)

Zdroj: Vlastní výpočty s využitím dat SILC 2019, (Eurostat)

Sociální předurčenost k vysokoškolskému studiu v ČR vzniká postupně již od nejmladších let. Rodinné zázemí totiž ovlivňuje nejen výchovu a vzdělávání mimo školu, ale výrazně i volbu vzdělávací dráhy, volbu škol, intenzitu přípravy na několik klíčových zkoušek (přijímací a závěrečné), studijní motivace a životní karierní aspirace. Vzdělání rodiče hraje významnou roli v informovanosti, která výrazně ovlivňuje rozhodování o volbě oborů a škol. Selektce do kvalitnějších škol, výběr spolužáků s podobným sociálně-ekonomickým zázemím rodin a podobnými intelektuálními dovednostmi pak vede k tomu, že výhodné vzdělávací podmínky některých dětí se od raného věku průběžně dále posilují a znevýhodnění jiných dětí se s věkem naopak prohlubují. Výsledkem je, že na prahu dospělosti po dokončení střední školy jsou již intelektuální dispozice k vysokoškolskému studiu a zájmy o něj velmi odlišné v závislosti právě na vzdělání rodičů.³⁸

Velmi vysoká selektivita českého vzdělávacího systému je zřejmě i příčinou toho, proč v mezinárodním srovnání relativně malý podíl českých vysokoškoláků čelí materiálně-finančním omezením (viz **sekce I**). Jenže část středoškolských absolventů na prahu

³⁸ Např. z gymnazistů na vysoké škole pokračují téměř všichni, z absolventů středních odborných škol zhruba polovina a z odborných škol a učilišť bez maturity minimum (pouze po doplnění maturity).

dospělosti vysokou školu studovat nejde, protože sami nebo jejich rodiče nejsou schopni či ochotni hradit studijní a životní náklady během studia. Jejich situaci a osud šetření Eurostudent bohužel nepostihuje. Realita tedy zřejmě bude méně optimistická, než výsledky šetření ukazují. Určitě navíc existují výrazné rozdíly u studentů různých oborových zaměření. Bez detailnějších dat a podrobnější analýzy však lze jen spekulovat, nakolik k již tak vysoké sociálně-ekonomické selektivitě vzdělávacího systému na konci středoškolského vzdělání přispívá omezená finanční podpora studentů vysokých škol.

24. Potřebu vyšší a dostupnější podpory studentů v ČR doposud snižovala tři specifika: (i) v mezinárodních srovnáních země dlouhodobě vykazuje velmi nízkou míru příjmových rozdílů (viz IDEA, 2016); **(ii)** země vykazuje velmi nízkou míru nezaměstnanosti, která dlouhodobě patří k nejnižším v EU (IDEA, 2021), **(iii)** země neúčtuje školné na VVŠ, ale pouze výrazně nižší poplatky. Toto, vedle vysoké sociální selektivity základních a středních škol, snižuje podíl chudých mladých s dispozicemi a ambicemi vysokoškolského studia a vzdělání. Pokud v budoucnu sociálně-ekonomické rozdíly v české společnosti (rodičů) porostou, a zároveň se bude dařit snižovat sociální selektivitu základního a středního školství, budou se i výrazněji vyjevovat slabá místa systému podpory vysokoškolských studentů.

25. Potřebu modernizace a finančního posílení systému finanční podpory studentů jako důležité téma nemá v agendě žádná z vlivnějších reprezentací na straně vysokých škol. Zájmy z řad potenciálních sociálně-ekonomicky znevýhodněných zájemců o studium jsou z přirozených důvodů fragmentované, nekoordinované a neartikulované. Ministerstvo školství v tomto směru viditelnější iniciativy nevyvíjí.

Na základě výše uvedených skutečností se nabízí otázka, proč žádná zájmová skupina v ČR po posílení a reformě systému finanční podpory studentů silněji nevolá. V tomto ohledu můžeme pouze spekulovat a doporučit tento fenomén podrobit podrobnější sociologickým a jiným analýzám.

Zájmy studentů teoreticky i legálně zastupují studentští zástupci v akademických senátech veřejných vysokých škol a jejich fakult. Jejich hlasovací síla je poměrně velká s ohledem na jejich mnohdy vysoké zastoupení v senátech. Volební účast však většinou

bývá nízká, ti, co na vysoké škole kvůli nedostatečné podpoře nestudují, přirozeně nevolí. Můžeme se také, domnívat, že většina studentských zástupců má solidní ekonomické rodinné zázemí a problematiku vyšší a snadnější dostupnosti finanční podpory studentů nevnímají jako zásadní téma. Navíc také tyto prezentují hlavně zájmy studentů vůči vedení jejich fakult a škol, zatímco systémová nastavení a případná rozpočtová navýšení finanční podpory studentů jsou v principu záležitostí vlád a Parlamentu ČR. A ve Studentské komoře samotné Rady vysokých škol (RVŠ) opět spíše než chudí studenti zřejmě dominují zajištění studenti z vyšší střední třídy, kteří modernizaci a posílení systému finanční podpory studentů jako prioritu nevnímají.

Oficiální reprezentace vysokých škol, tedy Rada vysokých škol (RVŠ) a Česká konference rektorů vůči Ministerstvu školství (MŠMT), vládám, Parlamentu ČR a veřejnosti za posílení a modernizaci systému finanční podpory studentů dlouhodobě výrazněji nevystupují. Ani v poměrně obširném programu RVŠ na období 2021–2023 k danému tématu nic na toto téma nenajdeme.³⁹ Je to zřejmě dáno tím, že zájem o vysokoškolské studium dlouhodobě převyšuje kapacity škol a reprezentace vysokých škol se nepovažují za ty, které by měly sociálně-ekonomické bariéry studia u části nevysokoškolské populace řešit. Zároveň zde možná hrají roli i obavy reprezentací, že by vlády případné navýšení finanční podpory studentů realizovaly částečně nebo zcela na úkor veřejné finanční podpory VVŠ.

Nechuť k systému regulovaných studentských půjček na živobytí zřejmě plyne z mylné, ale velmi rozšířené představy, že takových půjček je třeba pouze v případě zavedení školného na VVŠ. Ve strategických úvahách reprezentací vysokých škol a některých politických subjektů lze také občas zaznamenat přesvědčení, že systému studentských půjček by byl předstupněm zavedení široce odmítaného školného na VVŠ.

Samotné MŠMT nebylo ve věci případné modernizace systému dlouhodobě dostatečně iniciativní. Příznačné je, že rozsah zveřejňovaných statistik k dané problematice zůstává omezený a statistiky jsou zveřejňovány s poměrně velkým zpožděním. MŠMT sice financuje české zapojení do užitečného šetření Eurostudent, ale to zdaleka nepokrývá šíři témat, a trpí přirozenými nedostatky postojových šetření tohoto typu. To také

---

³⁹ Program RVŠ na funkční období 2021–2023 viz http://www.radavs.cz/wp-content/uploads/2021/05/Program_RVS_2021-2023.pdf.

přispívá k nízké míře veřejné informovanosti v této oblasti a slabému povědomí odborné i široké veřejnosti o existujících problémech.

Přirozenou skupinou s bytostným zájmem na modernizaci a posílení systému finanční podpory studentů jsou potenciální zájemci o studium čelící sociálně-ekonomickým bariérám ve vysokoškolském studiu. Tuto skupinu však představují fragmentovaní a neorganizovaní jednotlivci, kteří nemají možnost skrze své reprezentanty ozřejmovat a prosazovat svůj zájem. Navíc většina z nich přirozeně ani nemá dostatečnou znalost o zastaralosti českého systému finanční podpory a inspiraci ze zahraničí.

26. Malému politickému i společenskému zájmu o problematiku finanční podpory studentů odpovídají i kusé, či dokonce absentující informace, statistiky a analýzy cílení a dopadů stávající finanční podpory.

Statistiky o sociálních a ubytovacích stipendiích jsou velmi hrubé. Po roce 2018 nejsou dostupné údaje MŠMT o počtech podpořených studentů a dostupné jsou pouze velmi agregované údaje o objemu vyplacené podpory. Nejsou tedy k dispozici statistiky, např. ohledně zacílení podpory podle demografické struktury příjemců, typu programů, regionu apod.

Rozsah a zacílení nepřímé finanční podpory skrze daňová zvýhodnění a dětské přídavky státní správa nesleduje vůbec a údaje k tomu k dispozici nejsou žádné.

Fungování systému podpory studentů, tedy zacílení, dopady a nedostatky, není předmětem detailnějšího monitoringu, natož předmětem podrobnějších analýz či sofistikovanějších výzkumů. Informace na úrovni jednotlivých studentů pobírajících sociální stipendia jsou sice obsaženy v informačním systému SIMS, ale nejsou analyticky využívány ani na běžný monitoring. Pro sledování zacílení sociálních stipendií, případně pro zjištění ekonomického zázemí těchto studentů (a těch, co sociální stipendia nemají), data neexistují. Není tak možné zjistit, nakolik sociální stipendia získávají studenti z neúplných rodin, v jakých programech studují, z jakých regionů pocházejí, v jakých programech studují apod.

Jediný informačně bohatší zdroj informací tak představuje mezinárodní šetření Eurostudent. To je však koncipováno obecně bez ohledu na specifika jednotlivých zemí. Šetření do velké míry spoléhá na pravdivost vyjádření dotazovaných studentů. Data

z těchto šetření jsou sice velmi užitečná pro mezinárodní srovnání, avšak nelze je použít k podrobným analýzám zacílení a efektivnosti českého systému podpory.

Jediná národní data, která by potenciálně mohla sloužit k analýzám zacílení a efektivnosti podpory, představuje šetření SILC (viz **sekce II**). Jde však o poměrně malý vzorek domácností, což snižuje statistickou věrohodnost dílčích ukazatelů. Analýzy také problematizuje charakter vzorku domácností, kde není systematicky dořešen vztah (propojení v datech) rodičů a jimi vyživovaných dětí jako vysokoškolských studentů, pokud tito nebydlí v domácnosti rodičů.

Epilog

Česko vydává na podporu vysokoškolských studentů velmi malé částky, většina podpory je rozdělována plošně bez ohledu na sociálně ekonomickou situaci studentů a průměrná podpora i chudých studentů je velmi nízká. Systém tedy sociálně-ekonomicky potřebným studentům a intelektuálně disponovaným zájemcům o studium poskytuje podporu nedostatečnou a vedle toho velmi paušálně poskytuje finanční přílepení téměř všem, tedy pokud ještě nedosáhli 26 let věku.

S ohledem na nízký podíl českých studentů vykazujících finanční či materiální nouzi při vysokoškolském studiu by se mohlo zdát, že český systém finanční pomoci žádnou zásadní změnu nepotřebuje. Je to jednak dáno tím, že míra příjmové i majetkové nerovnosti českých domácností patří dlouhodobě k jedné z nejnižších v celé Evropě. To se však bude zřejmě do budoucna měnit se zvyšováním sociálních nerovností v české rodičovské populaci, například i ve vazbě na vysoký podíl osob v exekuci nebo růst cen bytů a nájmu. Za druhé, data týkající se finanční situace studentů nezohledňují situaci těch, kteří nestudují právě v důsledku nedostatečné podpory při studiu. V tom hraje velkou roli dlouhodobě vysoká sociálně-ekonomická selektivita celého českého vzdělávacího systému od mateřských škol po školy střední. Ta způsobuje, že po dosažení dospělosti velká část mladých se slabším sociálně-ekonomickým zázemím ani nemá pro vysokoškolské studium dostatečné předpoklady, ani studijní výsledky a ambice.

Pokud se bude v ČR ve výhledu dařit implementovat opatření *Strategie vzdělávací politiky do roku 2030*⁴⁰ směřující ke snižování sociálně-ekonomické selektivity

---

⁴⁰ Viz <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>.

vzdělávacího systému, poroste také podíl mladých z chudších poměrů, kteří budou mít dostatečné předpoklady a ambice na vysoké škole studovat. Potom by zastaralý systém podpory studia představoval výrazně větší překážku studia než dosud. Česko by tím kromě jiného přicházelo o vzácné talenty.

Český systém je svou strukturou zastaralý a volá po výrazné modernizaci reagující na měnící se strukturu a formu vysokoškolského vzdělání, potřeby studentů a změny v životě moderní společnosti. O modernizaci systému se však zatím v ČR ani neuvažuje, zákon o finanční podpoře neexistuje ani v podobě záměru a podporu studia tak řeší paragrafy rozptýlené v různých zákonech.

Výraznější modernizaci a finanční posílení finanční podpory studentů však nemá v agendě žádná z reprezentací na straně vysokých škol. Ministerstvo školství v tomto směru viditelnější iniciativy nevyvíjí. Programy pro sněmovní volby v roce 2021 významnějších politických subjektů až na drobné výjimky tuto problematiku nijak neakcentují.⁴¹ Novinářská obec se o tuto problematiku, až na vzácné výjimky, příliš nezajímá. Potřeby a zájmy z řad potenciálních sociálně-ekonomicky znevýhodněných zájemců o studium jsou z přirozených důvodů fragmentované, nekoordinované a veřejně neartikulované.

Reforma systému podpory by vyžadovala nejen změnu forem podpory, ale také rozšíření okruhu studentů s nárokem na ní. To by přirozeně vyžadovalo navýšení veřejných výdajů. Pokud jde o přímou podporu formou stipendií (nevratných grantů), kdyby měl český podíl podpory studentů na celkových veřejných výdajích na terciární vzdělávání vzrůst ze současně nízkého podílu 1,5 % na průměrný podíl 17,6 % v zemích EU28, pak by to vyžadovalo navýšení výdajů z 0,9 mld. Kč (poslední známý údaj z roku 2018) na zhruba 10 mld. Kč, tedy o 9 mld. Kč.

---

⁴¹ **ANO:** Program v době finalizace studie koncem srpna nemělo. **ČSSD:** Podpoříme rozšíření sociálních stipendií, zavedeme bezrizikové studentské půjčky na živobytí a studentské granty. Navýšíme prospěchová a sociální stipendia..... Rozšíříme volné vstupy do muzeí a galerií s cílem zlepšit přístupnost těchto institucí široké veřejnosti (s důrazem na ... studentstvo). **KSČM:** Vstup do galerií a muzeí pro žáky a studenty zdarma. Navýšení kapacity ubytování na vysokoškolských kolejích. **Piráti a STAN:** Zajistíme dostupnost všech stupňů vzdělávání pro děti ohrožené školním neúspěchem ... až po dobu studia středních a vysokých škol. **Přísaha:** Nic. **SPD:** Nic. **SPOLU:** Zavedeme stipendijní programy během studia pro budoucí zdravotnické pracovníky. **Zelení:** Nic. **Zdroj:** <https://2021.programydovoleb.cz/>.

Doporučení

Na základě analýzy českého systému finanční podpory studentů a jeho srovnání se zahraniční praxí doporučujeme zvážit následující systémové změny:

- i.** O několik let zvýšit dnes již zastarale nízkou hranici 26 let věku, po jejímž dosažení studenti či jejich rodiče ztrácí nárok na většinu přímých a nepřímých podpor z titulu vyživovaného dítěte.
- ii.** Rozpočtově neutrálně převést nepřímou podporu formou daňového zvýhodnění rodičů na formu studentského stipendia (nevratného grantu).
- iii.** Omezit či eliminovat striktní hranici (ne)nároku na podporu skrze dětské přídavky a sociální stipendia. Rozšířit okruh studentů s nárokem na tuto formu podpory zvýšením násobku životního minima.
- iv.** Valorizačně navázat výši podpor na inflaci a růst reálných mezd, respektive na růst životních nákladů studentů.
- v.** Výrazně navýšit výdaje na sociální a ubytovací stipendia a případně zvýšit nabídku solidního a cenově dostupného studentského ubytování.
- vi.** Převést ověřování nároku a výplatu sociálních stipendií z vysokých škol na Českou správu sociálního zabezpečení.
- vii.** Rozvinou formy vratné finanční pomoci. Zavést systém objemem omezených, státem dotovaných a pro studenty splátkově bezrizikových studentských půjček na živobytí, případně i na školné pro studenty SVŠ. Splátky koncipovat v rámci zavedeného výběru daně z příjmů fyzických osob jako výdělkově podmíněné s přiměřeně dotovaným úrokem a zrušení splátkového závazku po uplynutí příliš dlouhé doby do nesplacení.
- viii.** Ve vazbě na výše uvedené změny navýšit objem přímé veřejné finanční podpory studentů o 5 až 10 mld. Kč ročně, tedy na úroveň blízkou průměru zemí EU.
- ix.** Administrativní a statistické výkaznictví upravit tak, aby bylo možno monitorovat demografické zacílení a efektivitu podpory studentů s ohledem na demografické charakteristiky. Data využívat k pravidelnému monitoringu a analýzám. V tomto se nesoustředit pouze na materiálně-finanční situaci studentů, ale také na situaci a motivy mladých lidí (již od nástupu na střední školu) od vysokoškolského studia potenciálně odrazených nedostatečnou finanční podporou.

Reference

MŠMT: Bílá kniha terciárního vzdělávání. <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/tematicke-hodnoceni-terciarniho-vzdelavani-v-ceske-republice>

OECD, 2006. Tematické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice: Zpráva hodnotitelů. <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/tematicke-hodnoceni-terciarniho-vzdelavani-v-ceske-republice>

MŠMT: Údaje z výročních zpráv veřejných vysokých škol. <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-cinnosti-vysokych-skol>

MŠMT: Pravidla pro poskytování dotací vysokým školám. <https://www.msmt.cz/file/54834/>

Eurostudent, 2018. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, Eurostudent VI 2016-2018, Synopsis of indicators, https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf, <https://www.eurostudent.eu/>

Eurydice, 2020. National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2020/2021. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-student-fee-and-support-systems-european-higher-education-202021_en

IDEA, 2016. Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v České republice, Janský, P., Münich, D., a Kalíšková, K. [https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2016_Dopad_dani_a_davek_na_chudobu/IDEA_Studie_7_2016_Dopad_dani_a_davek_na_chudobu%20\(flip\).html](https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2016_Dopad_dani_a_davek_na_chudobu/IDEA_Studie_7_2016_Dopad_dani_a_davek_na_chudobu%20(flip).html)

IDEA, 2021. Červnová nezaměstnanost v období covid-19. Grossmann, J. a Münich, D. <https://idea.cerge-ei.cz/ostatni/>

ISEA. Dokumenty z procesu přípravy reformy terciárního vzdělávání včetně reformy finanční podpory studentům z let 2008-2011. <https://www.isea.cz/financni-pomoc-studentum/>

Příloha

TEXTBOX 3: Finanční podpora studia v Německu

Německý systém podpory je poměrně složitý. Podporu dostávají skrze příspěvky a daňové úlevy i rodiče studentů. Další podpora zastřešuje především program BAföG.⁴² Ten doplňují studentské půjčky Bildungskredit a KfW-Studienkredit. Pro účely srovnání výše podpory k reálným poměrům v Německu uvádíme, že průměrná hrubá mzda v Německu v roce 2019 byla 42 400 eur měsíčně.

Rodiče německých studentů mají povinnost své děti finančně podporovat.⁴³ Za to mohli rodiče v roce 2020 čerpat příspěvek na dítě ve výši 219 eur měsíčně.⁴⁴ Nízkopříjmoví rodiče pak mohli dostat příspěvek ještě o 205 eur vyšší, tedy až 424 eur měsíčně. Podmínkou přídatku je, že rodiče dohromady mají hrubý příjem alespoň 900 eur měsíčně (tedy 25,5 % průměrné mzdy). Výše přídatku se pak odvíjí na základě toho, jaký je příjem rodičů v porovnání s finančními potřebami rodiny. Finanční potřeba se vypočítává dle tabulky níže + nákladů na bydlení:

Příklad:

Standardní požadavky podle Sociálního kódu II.

Oprávněné osoby	Finanční potřeba 2020	Finanční potřeba 2021
Rodičovský pár	2 x 389 eur = 778 eur	2 x 401 eur = 802 eur
Samoživitelé	432 eur	446 eur
Děti mladší 6 let	250 eur	283 eur
Děti ve věku 6–14 let	308 eur	309 eur
Děti ve věku 14–18 let	328 eur	373 eur
Děti ve věku 18–25 let	345 eur	357 eur

Pro dva rodiče s dítětem, kterému je 18 let, a kteří platí nájem 500 eur, je tak potřeba 802 + 357 + 500 = 1 659 eur měsíčně. Pokud celkový čistý rodinný příjem⁴⁵ nižší než tato hranice, obdrží přírůstek v plné výši (tj. 205 eur měsíčně). Pokud je vyšší, pak se podpora snižuje. O každé euro převyšující toto minimum se výše podpory sníží o 0,45 eur. Pokud by tedy rodina vydělávala 2 000 eur (o 341 eur více než je minimum), obdržela by přírůstek v hodnotě pouze 52 eur (205 – (0,45*341)).

⁴² Více informací o programu BAföG lze nalézt na jeho oficiálních stránkách <https://www.bafög.de/de/das-bafog-372.php>. Shrnutí podmínek také zde <https://www.studentenwerke.de/de/content/mehr-bafög-o>

⁴³ Studenti mají nárok od svých rodičů požadovat až 860 eur měsíčně. BAföG existuje právě pro případy ve kterých rodiče takovými finančními prostředky nedisponují a nemohou své ratolesti podporovat

⁴⁴ Měsíční výše se zvyšuje dle počtu dětí. V roce 2021 činila 219 eur na první a druhé dítě, avšak 225 eur na třetí a 250 eur na každé další.

⁴⁵ Celkový čistý příjem se počítá jako hrubý příjem – daně + přídatky na dítě, bydlení apod.

Alternativou přídatku na dítě je paušální daňovou úlevu ve výši 3 906 eur na studenta ročně (což odpovídá 325,5 eur měsíčně), na jednoho rodiče. Slevu mohou uplatnit oba rodiče. Celková sleva tedy je až 7 812 eur ročně či 651 eur měsíčně na studenta. Slevu však nelze uplatnit jako daňový bonus.

Rodiče mohou čerpat pouze jednu z těchto dvou výhod. Daňový úřad automaticky vyhodnotí, která z variant je pro rodiče výhodnější, přičemž pro většinu je výhodnější příravek na dítě, jelikož na daních neplatí tolik, aby obdržely daňovou slevu v dostatečné výši.

Rodiče studenta dále mají nárok na další daňovou úlevu v hodnotě 924 eur na studenta ročně (tedy 77 eur měsíčně), a to za předpokladu, že student žije samostatně a rodiče mají stále právo na studenta pobírat příspěvek na dítě (tedy většinou pokud studentovi nebylo 25 let či pokud jsou splněny podmínky umožňující pobírat příspěvek i po 25 letech).

Výše popsané výhody většinou nelze čerpat poté, co student dovrší 25 let. Existuje výjimka pro postižené studenty či studenty, kteří absolvovali armádní výcvik nebo vykonávali civilní službu.

Pokud rodiče již nárok na příspěvek na dítě nemají, mohou si snížit daňový základ až o 9 744 eur ročně (812 eur měsíčně) plus náklady na zdravotní pojištění jako náklady na podporu studenta.⁴⁶ Částka, kterou si mohou takto odečíst se snižuje, pokud studentův příjem přesahuje 624 eur ročně. Student navíc nesmí vlastnit majetek přesahující hodnotu 15 500 eur.

I studenti samotní mají nárok na daňovou úlevu. Příjmy v hodnotě až 9 744 eur ročně (812 eur měsíčně) jsou osvobozeny od daní. Na příjmy nižší než 450 eur měsíčně navíc student nemusí platit ani žádné sociální odvody. Tyto výhody však platí pro všechny nízkopříjmové pracovníky, nikoliv pouze pro studenty.

Podporu BAföG tvoří z poloviny nevratný grant a z poloviny bezúročná půjčka, kterou student začíná platit až v okamžiku stabilního příjmu, zpravidla po dokončení studií. Nárok i výše podpory se odvíjí od ekonomické situace a věku studenta a jeho rodiny. Podmínkou je, že student své bakalářské studium začne před dovršením 30 let.⁴⁷ Měsíční příjem rodičů nesmí přesahovat 3 304 eur. Maximální výši 752 eur měsíčně pro studenta, kterému ještě nebylo 25 let a který nežije s rodiči, obdrží ti, jejichž rodiče nemají příjem přesahující 1 835 eur měsíčně. Maximální výše pro studenta, který je ve věku 25 až 29 let je 861 eur a pro studenta, kterému je více než 30 let, je to 941 eur. Dle těchto podmínek v roce 2018 na podporu dosáhlo 12,3 % studentů bakalářského a magisterského studia. V roce 2018 činila podpora 10 až 861 eur (pro studenta mezi 25–29 lety) měsíčně⁴⁸ (v maximálním případě 861 eur činila 24 % průměrné mzdy). Pro výši obdržené podpory je relevantní i finanční situace samotného studenta. Pokud student disponuje majetkem větším než 7 500 eur či má příjem vyšší než 5 421 eur ročně (451 eur měsíčně; 12,8 % průměrné mzdy), je

⁴⁶ Toto snížení daňového základu platí pro oba rodiče dohromady. Celková výše je tedy 9 000 eur za studenta.

⁴⁷ Obdobná podmínka pro magisterské studium je 34 let.

⁴⁸ To odpovídá 2 000 až 180 tisícům Kč v paritě kupní síly.

výše podpory snížena. Přesný výpočet objemu podpory je poměrně komplexní a zohledňuje příjem a majetek rodičů a studenta i řadu dalších faktorů.⁴⁹ Průměrná hodnota podpory byla v roce 2018 5 916 eur ročně (tj. 493 měsíčně a 14,0 % průměrné mzdy)⁵⁰. Student díky nároku na podporu BAföG má navíc nárok na různé slevy např. na telefon či nemusí platit koncesionářské poplatky na veřejnou televizi.

Studenti dále mohou žádat o půjčky Bildungskredit a KfW-Studienkredit.⁵¹ Ty jsou na rozdíl od grantů BAföG udělovány nezávisle na studentově finanční situaci, avšak jsou omezeny věkem. O Bildungskredit mohou žádat studenti před dovršením 35 let věku. Student navíc nesmí studovat déle než 12 semestrů. O KfW-Studienkredit pak mohou žádat ti, kteří nedovršili 45 let. Půjčka KfW-Studienkredit však může být bankou pozastavena, pokud student přeruší studium na více než 2 semestry či pokud po 5 semestru není schopen dodat potvrzení o postupu ve studiu. Hlavní rozdíl mezi Bildungskredit a KfW-Studienkredit spočívá v tom, že u Bildungskreditu v případě nedostatečného příjmu studenta po dokončení vzdělání za splacení úroku a úvěru ručí stát. Úroková míra je díky tomu nižší, avšak nižší je i maximální výše půjčky. Bildungskredit je navíc omezený a mohou jej pobírat pouze studenti, kteří dokončují své studium či plánují navazující studium.

Bildungskredit zprostředkovává státem vlastněná banka KfW. Úrok a úvěr jsou zaručeny státem. Půjčka slouží na dokončení studia či studium následující po tom bakalářském. Lze o ní tak žádat pouze, pokud student již prošel průběžnou zkouškou, nachází se v posledních 24 měsících svého studia či již dokončil bakalářské studium a chystá se se studiem pokračovat. Student si může půjčovat 100, 200 či 300 eur měsíčně po dobu 2 let. Maximální výše, pokud zvolí třetí variantu 300 eur měsíčně a pobírá půjčku po maximální možné dobu 24 měsíců, tak činí 7 200 eur (125 tisíc Kč po PPP; ročně tedy 3 600 eur, což je 8,5 % průměrné mzdy). Úroková sazba je variabilní.⁵² Další výhodou Bildungskreditu je, že si student může zažádat o jednorázovou půjčku v hodnotě až 3 600 eur na mimořádný výdaj typu laptopu či cesty do zahraničí za studiem.

Půjčka KfW-Studienkredit je sice dotována státem, díky čemuž má nižší úrokovou míru než půjčky od komerčních bank, avšak splacení jistiny a úroku není státem zaručeno, což znamená, že banka nemá jistotu splacení jistiny. Výše půjčky činí 100 až 640 euro měsíčně. Pokud si bude půjčovat maximálně možných 640 eur měsíčně, pak si student může za dobu dvou let formou KfW-Studienkredit půjčit až 54 600 eur (950 tisíc po PPP; ročně tedy 27 300 eur, což je 64,4 % průměrné mzdy). Úroková sazba je opět variabilní. Kvůli absenci státní záruky je vyšší než

⁴⁹ Více informací o výpočtu je zde <https://www.studentenwerke.de/de/content/bafög-berechnen>.

⁵⁰ To odpovídá 100 tisícům Kč v paritě kupní síly.

⁵¹ Konkrétní podmínky jsou k nalezení na stránkách [Bildungskredit](#) a [KfW-Studienkredit](#).

⁵² V červnu 2020 byla úroková sazba 0,47 % ročně. Detaily o výpočtu úrokové sazby a dalších podmínkách Bildungskreditu lze najít na [https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Privatpersonen/Studieren-Qualifizieren/F%C3%B6rderprodukte/Bildungskredit-\(173\)/](https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Privatpersonen/Studieren-Qualifizieren/F%C3%B6rderprodukte/Bildungskredit-(173)/).

u Bildungskreditu a pohybuje se řádově kolem 3,9 % p.a.⁵³ V roce 2018 pobíralo Studienkredit 188 093 studentů a průměrně si půjčovali 490 eur měsíčně.

Obě půjčky lze čerpat i při krátkodobém studijním pobytu v zahraničí. Důležité je, že student může v jeden čas čerpat jak podporu BAföG, tak i Bildungskredit a KfW-Studienkredit.

Zhruba se dá říci, že student mladší 25 let z chudé rodiny (v tomto případě to znamená, že jeho rodiče mají příjem max. 19 908 eur ročně – 1 659 eur měsíčně a pobírají tak příspěvek i přídavek na dítě v plné výši), který žije sám, má v Německu nárok na podporu ve výši zhruba (219 + 205 + 77 + 752 + 300 + 640) 2 193 eur měsíčně, což činí 62,1 % průměrné mzdy (včetně příspěvku a přídavku na dítě, daňové úlevy, maximální podpory BAföG a maximální výše obou půjček Bildungskredit a KfW-Studienkredit).

Stejný student starý 25 let a výše má nárok na 1 801 eur měsíčně (861 + 300 + 640). Je důležité zmínit, že jeho rodiče si mohou snížit daňový základ až o 9 744 eur. Pokud vydělávají 22 020 eur ročně (1 835 eur měsíčně – maximální možný příjem, aby pobírali BAföG v plné výši) a svého studenta podporují právě částkou 9 744 eur ročně (812 eur měsíčně), odvedou ročně na daních o 2 430 eur méně (2 960 – 530; měsíční úspora zhruba 200 eur). Celkově tak student a rodiče uspoří díky výhodám 2 000 eur měsíčně (24 000 eur ročně; 56,6 % průměrné mzdy). Tento scénář je však poměrně nereálný, jelikož vyžaduje, aby studenta podporovali 9 744 eury, což v případě příjmu 22 020 eur není pravděpodobné.

Student samotný navíc nemusí platit daň na příjmech nižších než 9 744 eur ročně (812 eur měsíčně). Na příjmech nižších než 450 eur měsíčně navíc nemusí platit sociální odvody, které průměrně činí až kolem 30 % hrubé mzdy. Pokud student vydělává právě 450 eur měsíčně, činí úspora díky neplacení odvodů až kolem 150 eur měsíčně. Úspora díky neplacení daní pak 60 eur (0,14 * 450 - nejnižší daňová sazba je 14 %). Společně s BAföG a půjčkami Bildungskredit a KfW-Studienkredit si student starší 25 let díky daňovým výhodám může přijít/uspořit na daních až 2 211 eur měsíčně (26 532 eur ročně, což je 62,6 % průměrné mzdy). Student mladší 25 let pak 2 403 eur měsíčně (28 836 eur ročně; 68 % průměrné mzdy).

Nepřímá podpora studentů skrze rodiče má v Německu výrazně menší podíl na celkové podpoře než v ČR. Navíc na ní mají studenti nárok pouze před dosažením 25 let věku. Poté však mají k dispozici poměrně vysokou podporu přímou formou grantů a půjček. Pro tyto starší studenty klesá podpora v ČR téměř k nule.

⁵³ Během pandemie COVID-19 byla sazba dočasně snížena na 0 % (úroky hradilo ministerstvo školství). Od 1. 1. 2022 by však její efektivní roční výše měla činit 3,91 %, avšak přesná výše se liší. Detaily lze najít na [https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Privatpersonen/Studieren-Qualifizieren/F%C3%B6rderprodukte/KfW-Studienkredit-\(174\)/](https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Privatpersonen/Studieren-Qualifizieren/F%C3%B6rderprodukte/KfW-Studienkredit-(174)/).

TEXTBOX 4: Finanční podpora studia v Norsku

V Norsku podporu spravuje tzv. Lånekassen (Norský státní vzdělávací úvěrový fond). Podpora je založená na systému půjček, které jsou v závislosti na finanční situaci studenta a rodiny po studiu částečně převáděny na nevratný grant. Kvůli vysoké výši půjček systém nenabízí další formy podpory jako jsou daňové úlevy či příspěvky.

Na rozdíl od Německa mají na základní půjčku nárok všichni. Její základní maximální výše byla v roce 2021 stanovena na 11 229 NOK měsíčně (25 tisíc Kč v paritě kupní síly).⁵⁴ Nárok na zvýšenou půjčku mají studenti s dětmi, starší studenti či studenti s postižením, které jim neumožňuje během studia pracovat.⁵⁵ Podmínky půjček jsou variabilní. Úrokovou sazbu si student vybere buď fixní či variabilní. Student si vybírá i délku splatnosti.⁵⁶ Nejčastější délka splatnosti je 20 let. První splátky student činí až když podporu přestane čerpat (většinou tedy po dokončení studia).

Zvláštním prvkem norského systému je převoditelnost půjček na grant. Převod určují jasné stanovené podmínky⁵⁷ určené finanční situací studenta a jeho rodiny.⁵⁸ Maximálně může být na grant převedeno 40 % půjčky (ve školním roce 2020/2021 mohlo tak být maximálně odpuštěno 49 408 NOK – 110 tisíc Kč v paritě kupní síly). Průměrnému studentovi bylo ve školním roce 2020/2021 odpuštěno 39 % půjčky (48 288 NOK – 110 tisíc Kč v paritě), tedy téměř maximální možná částka.

⁵⁴ Celková roční výše činí 123 519 NOK (275 tisíc Kč v paritě), jelikož studenti podporu dostávají po období 11 měsíců.

⁵⁵ Studenti nad 30 let si mohou ročně vypůjčit až 102 300 NOK (230 tisíc Kč v paritě navíc. Studenti s dětmi pak 51 150 NOK (115 tisíc Kč v paritě) ročně navíc a studenti s postižením obdrží grant ve výši 43 142 NOK (100 tisíc Kč v paritě).

⁵⁶ Variabilní výše je vypočtena jako průměr pěti nejpříznivějších úrokových měr na hypotečním trhu, od kterého je odečteno 0,15 procentních bodů. Sazby jsou stanovovány v dvouměsíčních intervalech a jejich přesný výpočet je popsán na stránkách [fondu](#). K 1. červnu 2021 činila nominální variabilní sazba 1,421 %. Fixní se lišila na základě délky splátkového období. Pro tříleté činila 1,795 %, 2,149 % pro pětileté a 2,609 % pro desetileté.

⁵⁷ Aby byla na grant převedena maximální možná částka ve výši 40 % půjčky, musí student žít mimo domov, musí dokončit svůj vzdělávací program a jeho příjem, majetek a přijatá sociální podpora nesmí přesahovat určitou hranici. Hranice v roce 2021 činily 195 295 NOK (zhruba 490 tisíc Kč v paritě), 444 300 NOK (1 120 tisíc Kč v paritě), respektive 104 494 NOK (265 tisíc Kč v paritě). Pokud student podmínky nesplňuje, je podíl půjčky převedený na grant postupně snižován dle konkrétní výše příjmu, majetku a přijaté podpory.

⁵⁸ Jakou část půjčky může konkrétní student převést v grant lze zjistit pomocí kalkulačky na webu [fondu](http://www.lanekassen.no/Toppmeny/Languages/English/) <http://www.lanekassen.no/Toppmeny/Languages/English/>

Předchozí publikace IDEA

2021

Platy učitelů v roce 2020 a výhled: Usne Česko na vavřínech?, Daniel Münich, Vladimír Smolka, září 2021 [▶](#)

Maminka nebo školka? Dopady prodloužení čerpání rodičovského příspěvku na budoucí vzdělání a pracovní uplatnění dětí, Alena Bičáková, Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, srpen 2021 [▶](#)

Zásah nutný: dopady budoucího ekonomického vývoje a pandemických opatření na příjmy a výdaje systému veřejného zdravotního pojištění, Lucie Bryndová, Lenka Šlegerová, červen 2021 [▶](#)

Kdo v první vlně pandemie zachránil zaměstnance? Analýza čerpání podpory programu Antivirus B, Štěpán Jurajda, Pavla Doleželová, Lucie Zapletalová, duben 2021 [▶](#)

Práce z domova: možnost, nebo nutnost? Jakub Grossmann, Václav Korbel, Daniel Münich, březen 2021 [▶](#)

Výluka prezenční výuky během pandemie covid-19: odhad neviditelných ekonomických ztrát. Ole Jann, Daniel Münich, Lucie Zapletalová, duben 2021 [▶](#)

Společenský status učňovského vzdělávání v České republice: vývoj posledních 15 let a srovnání se zahraničím. Václav Korbel, Daniel Münich, únor 2021 [▶](#)

2020

Nechtěné plody prorodinných politik. Alena Bičáková, Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, prosinec 2020 [▶](#)

Vysoké náklady nízkého vzdělání v České republice. Jana Krajčová, Daniel Münich, prosinec 2020 [▶](#)

Grantová podpora a doktorské studium: analýza dat Grantové agentury Univerzity Karlovy. Václav Korbel, říjen 2020 [▶](#)

Personální politické konexe a efektivnost veřejných zakázek v letech 2007–2018. Bruno Baránek, Vítězslav Titl, září 2020 [▶](#)

Odchody do důchodu v Česku: role očekávání a zdravotního stavu v mezinárodním srovnání. Filip Pertold, Miroslava Federičová, září 2020 [▶](#)

Penzijní spoření se státní podporou v České republice: spíš podpěra než pilíř. Jiří Šatava, srpen 2020 [▶](#)

Platy učitelů v roce 2019: Blýská se na lepší časy? Daniel Münich, Vladimír Smolka, červenec 2020 [▶](#)

Odkud se rekrutují výzkumníci na univerzitách? Vít Macháček, Martin Srholec, únor 2020 [▶](#) interaktivní aplikace česká [▶](#), anglická verze studie [▶](#), interaktivní aplikace anglická [▶](#)

2019

Dichotomie spotřebních daní: zdroj veřejných rozpočtů a nástroj snižování újmy (diskusní studie). Vladimír Novák, Michal Šoltés, prosinec 2019 [↗](#)

Mezinárodní srovnání ředitelů škol: české administrativní inferno. Miroslava Federičová, listopad 2019 [↗](#)

Návratnost soukromých a veřejných výdajů na podnikatelský výzkum. Petr Pleticha, říjen 2019 [↗](#)

Dary politickým stranám a veřejné zakázky: evidence z let 2007–2014. Vítězslav Titl, Benny Geys, září 2019 [↗](#)

Platy českých učitelů: nová naděje. Daniel Münich, Vladimír Smolka, srpen 2019 [↗](#)

Stigma jako sebenaplňující se proroctví? Experimentální výzkum z českých věznic. Lubomír Cingl, Václav Korbel, srpen 2019 [↗](#)

Globalization of science: Evidence from authors in academic journals by country of origin. Vít Macháček, Martin Srholec, květen 2019 [↗](#)

Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst a prosperita České republiky. Jana Krajčová, Daniel Münich, Tomáš Protivínský, květen 2019 [↗](#)

Dopady zvyšování minimální mzdy v letech 2013–2017 na zaměstnanost a mzdy v České republice. Jakub Grossmann, Štěpán Jurajda, Vladimír Smolka, duben 2019 [↗](#)

Zatížení školními domácími úkoly v České republice a srovnání se světem. Václav Korbel, Daniel Münich, duben 2019 [↗](#)

Elektromobil: nejdříve do vesmíru, do Česka až po slevě. Milan Ščasný, Iva Zvěřinová, Zuzana Rajchlová, Eva Kyselá, únor 2019 [↗](#)

A Comparison of Journal Citation Indices. Daniel Münich, Taras Hrendash, únor 2019 [↗](#)

Dopady známek na vysvědčení na životní rozhodnutí žáků. Miroslava Federičová, únor 2019 [↗](#)

2018

Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice v roce 2017. Daniel Münich, Taras Hrendash, prosinec 2018 [↗](#)

Které organizace mají nejcitovanější patenty? Nový pohled na hodnocení patentového výzkumu (interaktivní publikace). Oleg Sidorkin, Martin Srholec, listopad 2018 [↗](#)

Dopady zavedení karenční doby v roce 2008 na pracovní neschopnost. Filip Pertold, říjen 2018 [↗](#)

An International Comparison of Economic and Academic Performance of OECD Countries, interaktivní aplikace. Taras Hrendash, Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, říjen 2018 [↗](#)

Dopady vyšších platů politiků na volby do zastupitelstev obcí. Ján Palguta, Filip Pertold, září 2018 [▶](#)

Dopady odkládaného zrušení superhrubé mzdy. Klára Kalíšková, Michal Šoltés, září 2018 [▶](#)

Intelektuální dovednosti českých učitelů v mezinárodním a generačním srovnání. Jana Krajčová, Daniel Münich, září 2018 [▶](#)

Obezita v České republice: mezinárodní srovnání s využitím dat z projektu SHARE. Filip Pertold, Jiří Šatava, srpen 2018 [▶](#)

Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice v letech 2011–2015, interaktivní aplikace. Taras Hrendash, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, červenec 2018 [▶](#)

Dopady reformy rodičovských příspěvků v roce 2008 na pracovní zařazení matek. Barbara Pertold-Gebicka, červenec 2018 [▶](#)

Průvodce seniora: Jak neprodělat při předčasném odchodu do důchodu. Jiří Šatava, červenec 2018 [▶](#)

Komu školka (ne)pomůže? Zkušenosti ze série reforem předškolní péče v Německu. Filip Pertold, Lucie Zapletalová, červenec 2018 [▶](#)

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby. Daniel Münich, Vladimír Smolka, červen 2018 [▶](#)

Kde se nejvíce publikuje v predátorských a místních časopisech? Bibliometrická analýza trochu jinak. Vít Macháček, Martin Srholec, červen 2018 [▶](#)

The low-skilled in the Czech Republic. Alena Bičáková, Klára Kalíšková, květen 2018 [▶](#)

Názvy firem a jejich vliv na firemní výkonnost. Jan Hanousek, Štěpán Jurajda, duben 2018 [▶](#)

Co skrývají známky na vysvědčení? Daniel Münich, Tomáš Protivínský, leden 2018 [▶](#)

2017

Růst disponibilních příjmů osob v letech 2005 až 2015: Kdo si polepšil? Jiří Šatava, prosinec 2017 [▶](#)

Místní časopisy ve Scopusu. Vít Macháček, Martin Srholec, prosinec 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017. Rodinná politika v programech politických stran: přehled a rozbor. Klára Kalíšková, říjen 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017. Důchody a důchodci ve volebních programech. Filip Pertold, Jiří Šatava, září 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017. Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor. Daniel Münich, září 2017 [▶](#)

Kdo je váš starosta: volební soutěž a charakteristiky zastupitelů v ČR. Ján Palguta, srpen 2017 [▶](#)

Vrána k vráně sedá aneb důležitost oboru studia při výběru partnera. Alena Bičáková, Štěpán Jurajda, Lucie Zapletalová, červenec 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017, Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření [▶](#), Interaktivní aplikace studie [▶](#). Daniel Münich, červen 2017

IDEA PRO VOLBY 2017, Příjmy seniorů – práce, nástupní důchody a jejich valorizace. Jiří Šatava, červen 2017 [▶](#)

Do direct subsidies stimulate new R&D output in firms? A comparison of IMPULS, TIP and ALFA programmes. Oleg Sidorkin, Martin Srholec, červen 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017. Podpora rodin s dětmi: daně, dávky a veřejné služby. Klára Kalíšková, květen 2017 [▶](#)

Pod pokličkou Beallových seznamů. Vít Macháček, Martin Srholec, květen 2017 [▶](#)

Prísnejší tresty za vraždy? Vyhodnocení dopadů legislativního návrhu. Libor Dušek, březen 2017 [▶](#)

Ženy a muži v českém výzkumu: publikační výkon, produktivita, spoluautorství a trendy. Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda, březen 2017 [▶](#)

Proč ženy v Evropě nechtějí mít více dětí? Matthias Doepke, Fabian Kindermann, překlad Ondřej Lukáš, Filip Pertold, únor 2017 [▶](#)

2016

80% snížení emisí skleníkových plynů: analýza vývoje energetiky České republiky do roku 2050. Lukáš Rečka, Milan Ščasný, prosinec 2016 [▶](#)

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení? Iva Zvěřinová, Milan Ščasný, Mikolaj Czajkowski a Eva Kyselá, prosinec 2016 [▶](#)

Světové srovnání českých a slovenských časopisů podle indikátorů Impact Factor (IF) a Article Influence Score (AIS). Daniel Münich a Samuel Škoda, prosinec 2016 [▶](#)

Daňový systém snižuje motivaci matek s menšími dětmi k práci: Doporučení a jeho vyhodnocení. Jiří Šatava, prosinec 2016 [▶](#)

Stimulují přímé dotace soukromé výdaje firem na VaV? Metoda regresní diskontinuity [▶](#), příloha *Metodika hodnocení hospodárnosti účelové podpory pro aplikovaný výzkum a vývoj ve firmách.* [▶](#) Ján Palguta, Martin Srholec, prosinec 2016

Transfer znalostí do praxe podnikajícími akademiky v České republice. Vít Macháček a Martin Srholec, listopad 2016 [▶](#)

Predátorské časopisy ve Scopusu. Vít Macháček, Martin Srholec, listopad 2016 [▶](#)

Brexit vylepší vyjednávací pozici velkých států v Radě EU. Nejvíce posílí Polsko.
Vít Macháček, Tereza Hrtúsová, listopad 2016 [▶](#)

Konkurence politických uskupení v obecních zastupitelstvech a veřejné zakázky.
Ján Palguta, říjen 2016 [▶](#)

Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké. Daniel Münich, Vladimír Smolka, září 2016 [▶](#)

Medzinárodné porovnanie kvality publikačného výkonu vedných odborov na Slovensku [▶](#),
Odborové prehľady [▶](#). Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda,
srpen 2016

Vliv mateřství na výši starobního důchodu. Jiří Šatava, červenec 2016 [▶](#)

Dárci politických stran na trhu veřejných zakázek. Ján Palguta, červenec 2016 [▶](#)

*Národní srovnání vědeckého publikačního výkonu Akademie věd České republiky:
kvantita vs. kvalita a spoluautorství.* Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich,
Samuel Škoda, červen 2016 [▶](#)

*Rozvody a příjmy žen v České republice: první zjištění v České republice na základě
individuálních dat.* Petr Janský, Filip Pertold, Jiří Šatava, červen 2016 [▶](#)

*Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice
v letech 2009–2013.* Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda,
květen 2016 [▶](#)

Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v České republice.
Petr Janský, Klára Kalíšková, Daniel Münich, květen 2016 [▶](#)

Sebedůvěra třídy a soutěž spolužáků o osmiletá gymnázia. Miroslava Federičová,
Filip Pertold, Michael L. Smith, duben 2016 [▶](#)

Podpora rodin s dětmi prostřednictvím daňově dávkového systému. Jiří Šatava,
březen 2016 [▶](#)

K čemu vede (ne)transparentnost veřejných zakázek? Ján Palguta, Filip Pertold,
březen 2016 [▶](#)

Veřejná podpora míst ve školách se vyplatí: Analýza výnosů a nákladů. Klára Kalíšková,
Daniel Münich, Filip Pertold, březen 2016 [▶](#)

Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže. Filip Pertold,
únor 2016 [▶](#)

*An International Comparison of the Quality of Academic Publication Output in the
Czech Republic* [▶](#), attachment *Discipline sheets* [▶](#). Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek,
Daniel Münich, Samuel Škoda, leden 2016

2015

Zdanění vysokopříjmových osob. Libor Dušek, Jiří Šatava, prosinec 2015 [▶](#)

Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce počtu vězňů v České republice. Libor Dušek, prosinec 2015 [▶](#)

Mezinárodní srovnání kvality publikačního výkonu vědních oborů v České republice [▶](#), příloha *Oborové listy* [▶](#). Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda, prosinec 2015

Rozdíly ve výši výdělků ve vztahu k mateřství a dítěti v rodině. Mariola Pytliková, listopad 2015 [▶](#)

Skills Mismatches in the Czech Republic. Klára Kalíšková, listopad 2015 [▶](#)

Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice. Jiří Šatava, listopad 2015 [▶](#)

Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce. Alena Bičáková, Klára Kalíšková, říjen 2015 [▶](#)

Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic. Jiří Šatava, září 2015 [▶](#)

*Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice (česká verze studie *A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic* z června 2015).* Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich, září 2015 [▶](#)

Oborová publikační výkonnost výzkumných pracovišť v České republice v letech 2008–2012 (studie obsahuje interaktivní internetový nástroj, pomocí kterého je možné zvolit obor či pracoviště a zobrazit řazení pracovišť dle preferovaného ukazatele). Štěpán Jurajda, Daniel Münich, září 2015 [▶](#)

Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní. Daniel Münich, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka, září 2015 [▶](#)

Miliardáři versus lidé / Billionaires versus People. Jan Švejnar, srpen 2015 [▶](#)

A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic (v angl. jazyce, srovnávací studie věku odchodu do důchodu v České republice). Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich, červen 2015 [▶](#)

Bodový systém a jeho vliv na počet smrtelných nehod. Josef Montag, Lucie Zapletalová, květen 2015 [▶](#)

(Ne)diskriminace žen při žádosti o zaměstnání v důsledku mateřství: Experiment. Vojtěch Bartoš, březen 2015 [▶](#)

2014

Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen. Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, prosinec 2014 [▶](#)

Co s ekonomickou neaktivitou v zemích Visegrádu? Ágota Scharle, říjen 2014 [▶](#)

Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb. Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová, říjen 2014 [▶](#)

Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody. Matěj Bajgar, Petr Janský, srpen 2014 [▶](#)

Budete mít nárok na důchod? Štěpán Jurajda, Jiří Šatava, červenec 2014 [▶](#)

Učení mučení, nebo škola hrou? Srovnání oblíbenosti školy a matematika pohledem mezinárodního šetření. Daniel Münich, Miroslava Federičová, červen 2014 [▶](#)

Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují? Petr Bouchal, Petr Janský, červen 2014 [▶](#)

Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě? Klára Kalíšková, Daniel Münich, květen 2014 [▶](#)

Česká ekonomika pokračuje v růstu i v roce 2014. Vilém Semerák, březen 2014 [▶](#)

Příprava na osmiletá gymnázia: velká žakovská steeplechase. Miroslava Federičová, Daniel Münich, březen 2014 [▶](#)

Ženy v českém finančním sektoru 1994–2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané. Klára Kalíšková, březen 2014 [▶](#)

2013

Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012. Daniel Münich, Tomáš Protivínský, prosinec 2013 [▶](#)

Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou... . Libor Dušek, Jiří Šatava, prosinec 2013 [▶](#)

Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému. Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich, prosinec 2013 [▶](#)

Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma přímých daní? Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich, říjen 2013 [▶](#)

Dopad rozvodu na příjmy v důchodu. Jiří Šatava, září 2013 [▶](#)

Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje. Ondřej Schneider, Jiří Šatava, červen 2013 [▶](#)

Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců. Ondřej Schneider, Jiří Šatava, květen 2013 [▶](#)

Účastníci penzijního připojištění. Petr Janský, květen 2013 [▶](#)

Může záporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů? Martin Gregor, duben 2013 [▶](#)

Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti. Pavel Hait, Petr Janský, březen 2013 [▶](#)

2012

Zachrání Čína české exporty? Studie. Vilém Semerák, prosinec 2012 [▶](#)

Odhady dopadů změn DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013. Petr Janský, listopad 2012 [▶](#)

Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů? Pavla Nikolovová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár, říjen 2012 [▶](#)

Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému. Ondřej Schneider, říjen 2012 [▶](#)

Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře? Ondřej Schneider, Jiří Šatava, říjen 2012 [▶](#)

Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni: možnosti pro aktivní hospodářskou politiku (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR). Vilém Semerák, září 2012 [▶](#)

Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR). Vilém Semerák, Jan Švejnar, září 2012 [▶](#)

Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce. Petr Janský, Zuzana Řehořová, září 2012 [▶](#)

The Commitment to Development Index for the Czech Republic (výzkumný článek). Petr Janský, Zuzana Řehořová, září 2012 [▶](#)

Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti. Daniel Münich, Jan Straka, září 2012 [▶](#)

Kde se v ČR dělá nejlepší výzkum. Štěpán Jurajda, Daniel Münich, srpen 2012 [▶](#)

Kde hledat příčiny přeplněných věznic. Libor Dušek, srpen 2012 [▶](#)

Dopad vzdělanosti na dlouhodobý hospodářský růst a deficity důchodového systému. Daniel Münich, Petr Ondko, Jan Straka, červen 2012 [▶](#)

Češky: Nevyužitý potenciál země. Klára Kalíšková, Daniel Münich, květen 2012 [▶](#)

Očekávané dopady změn sazeb DPH na rozpočty krajů. Libor Dušek, Petr Janský, duben 2012 [▶](#)

Co když vláda nebude valorizovat starobní důchody? První odhady dopadů na relativní chudobu důchodců v ČR. Petr Janský, Daniel Münich, březen 2012 [▶](#)

Rozpočtové instituce – evropské zkušenosti a aplikace na Českou republiku. Ondřej Schneider, únor 2012 [▶](#)

(Ne)udržitelnost (dluhu) veřejných financí. Petr Janský, Ondřej Schneider, únor 2012 [▶](#)

2011

Evropská krize—Dopady měnové (dez)integrace na ČR. Vilém Semerák, Jan Švejnar, prosinec 2011 [▶](#)

Evropská krize—Špatná a ještě horší řešení. Vilém Semerák, Jan Švejnar, prosinec 2011 [▶](#)

Evropská krize—Limity čínské podpory. Vilém Semerák, prosinec 2011 [▶](#)

Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni. Ondřej Schneider, srpen 2011 [▶](#)

Jak sjednocení DPH kompenzovat rodinám s dětmi. Petr Janský, Klára Kalíšková, červenec 2011 [▶](#)

Penzijní dluh: Břímě mladých, Ondřej Schneider, květen 2011 [▶](#)

Poplatky penzijních fondů: Komentář. Libor Dušek, Ondřej Schneider, květen 2011 [▶](#)

Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší? Jan Hlaváč, Ondřej Schneider, duben 2011 [▶](#)

Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty. Libor Dušek, Petr Janský, březen 2011 [▶](#)

Přehled hlavních dopadů daňových změn na domácnosti a veřejné rozpočty. Libor Dušek, Petr Janský, březen 2011 [▶](#)

Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty. Libor Dušek, Petr Janský, únor 2011 [▶](#)

Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácnosti. Libor Dušek, Petr Janský, únor 2011 [▶](#)

2010

Odhad dopadů navrhovaných změn DPH na životní náklady domácností.

Libor Dušek, Petr Janský, prosinec 2010 ↗

Jak na státní rozpočet: Ekonomický přístup. Libor Dušek, Vilém Semerák,

Jan Švejnar, září 2010 ↗

Jak inteligentně reformovat veřejné finance. Libor Dušek, Vilém Semerák,

Jan Švejnar, květen 2010 ↗

2009

New member countries' labour markets during the crisis. EU BEPA Policy Brief.

Vilém Semerák, Jan Švejnar, září 2009 ↗

<http://idea.cerge-ei.cz/publikace>

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná

Studie 8 / 2021

© Daniel Münich, Otakar Kořínek

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2021

ISBN 978-80-7344-593-5 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Zaujala vás tato studie?

Podpořte nezávislý akademický výzkum
dopadů veřejných politik ČR
a přispějte na naši činnost,
abychom mohli napsat další.

IDEA se v rámci Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. podílí na aktivitách Strategie AV21
IDEA at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences participates in the Strategy AV21 activities

---

Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ - angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (angl. zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting idea@cerge-ei.cz

<http://idea.cerge-ei.cz>